

ŽELEZNIČAR

GLASILO SLOVENSkih ŽELEZNIŠKIH NASTAVLJENCEV

Uredništvo
se nahaja v Trstu ulica
Boschetto, 5 - Telefon 1570.

Upravištvo
Dunaj V. Zentagasse 5.

Izhaja v Trstu 1 in 15 vsaki mesec

Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina za celo leto
9.40 K.

za pol leta 4.70 K.

Pozamezna štev. 18 vin.

Pot do zmage.

Časi se menjajo, s časi pa razmere. In kdor živi v času in se iznemirja z njim, komaj opazi, kako so se predrugačile razmere in kdaj se je zgodilo to. Gotovo je tako tudi z marsikaterim železničarjem, ki so mu minila leta polagoma, dan za dnevom, ura za uro, pa so mu posiveli lasje na glavi, in ko je naenkrat opazil, da je prišla jesen življenja, se mu je zazdelo čudno, kako da je vse drugače, nego je bilo nekdanj. Preživel je dolgo, dolgo vrsto let in če nazadnje nekoliko razmišlja, si mora reči, da pravzaprav ni bilo življenja. Slučaj ga je zanesel med ljudi, v gotove razmere, kakor zanese veter vejico v potok, pa je plaval, kakor ga je nesla voda. Nekaj ga je pehalo iz mladosti dalje in dalje, polagoma in dolgočasno; čutil je sunke, čutil je, kako mu zdaj nekdo stopa na kurje oko, zdaj kdo seže v lase, a počasi se je vse skupaj pomikalo dalje in končno ga je spravilo v starost. In sedaj je tu in nekega dne pride še smrt, pa bo vsega konec.

In kje je ostalo življenje...?

Časi se izpreminjajo; tudi med železničarji se krči število onih, ki umirajo z začudenim, žalostnim spoznanjem, da niso živeli. Mnogi se vrsta onih, ki imajo voljo, ki hočejo živeti polno, človeško življenje in po smrti zapustiti otrokom pogoje krepkejšega in višjega življenja. Mnogi se četa tistih, ki nočejo biti le slepo orodje kdove čega in kdove koga, temveč ljudje, ki se gibljejo s svojimi udi, gledajo s svojimi očmi, mislijo s svojimi možgani in si sami ravnajo usodo. Mnoge se polki onih, ki se bojujejo za življenje, ako jim nasprotnik brani živeti.

Toda še vedno je preveč onih, ki znajo samo stokati, kadar jih šiba prehudo zadene, sicer pa vdano in potrziljivo čakajo, če se ne zgodi vendar čudež, ki bi nekoliko zmanjšal butaro njihovega trpljenja. Preveč je onih, ki mislijo, da bodo že drugi opravili, če se sploh da kaj opraviti in da bodo tudi sami kaj dobili, če dobe drugi kaj. Preveč je onih, ki mislijo, da mora biti prav tako kakor je, in da se ne da izpremeniti nič. Preveč je tistih, ki sploh ne mislijo nič, ampak hodijo zvečer spat, kakor so zjutraj vstali in vstajajo zjutraj, kakor so zvečer šli spat. In ker je vseh teh preveč, ne morejo priti do cilja tisti, ki imajo misel in voljo, ki pa sami ne morejo imeti dovolj moči za vse.

Majhna in slabotna je stopila železničarska organizacija pred poldrugim desetletjem v življenje. Tuptam po državi je bilo raztresenih nekoliko železničarjev, ki so spoznali, da je organizacija prvi pogoj vsakemu, tudi najskromnejšemu izboljšanju razmer. Bilo je tudi med Slovenci nekoliko

takih. S prvim zavednim gibanjem slovenskih delavcev so bili železničarji v najtešnji zvezi. Tudi med prvimi žrtvami tega gibanja so bili železničarji. Energično se je takrat pričelo delovanje; malo številce ljudi je imelo čudovito voljo in prekrasno upanje. Morda včasih celo nekoliko preveč iluzije; preveč, ker je prevelikemu upanju razočaranje preblizu. A vendar je bilo tudi to koristno, ker je dajalo delu potrebno moč.

Ustanovila se je organizacija, razvil se je boj. Šele ob delu so se pokazale vsakovrstne težave, na katere se ni bilo mislilo v prvem zanosu. Vse je nasprotovalo organizaciji. Železniške uprave so preganjale, premeščale, odpuščale njene zaupnike; državne oblasti, ki niso razumele gibanja, so slutile nekaj skrivnostnega in groznega in birokracija je prebrskavala. Tožbe, hišne preiskave, malenkostne sikane in težke kazni so morali prebiti zavedni železničarji. Povrh vsega se je morala organizacija pa še boriti z neznanjem, z nezaupljivostjo, s strahom in z brezbriznostjo mase železničarjev samih. In pravzaprav se ni čuditi, da je tu pa tam kdo obupal ob težavah, ki so se vidoma kopičile, dočim skoraj nikjer ni bilo videti znatnih uspehov. Kdor je bil od začetka deležen tega in teh bojev, vendar, kolikokrat se je podrlo vse, kar se je bilo sezidalo in kako situo težavno je bilo, graditi iznova, kako nadčloveških moči je bilo treba za oživljanje pojemajočega poguma. A če se danes ozremo, moramo izreči z veseljem in s ponosom, da žrtve niso bile zaman in da delo ni ostalo neplodno.

Petnajst let. Lačnemu človeku je to seveda dolga doba. Toda razvoj človeštva se ne ozira na posameznika in ne računa s takimi kratkimi dobami. Petnajst let je v socialni zgodovini tako malo kakor petnajst kapljic v morju. In če se zavedamo tega, tedaj moramo z velikim zadovoljstvom konstatirati, da se je v teh kratkih letih železničarska organizacija razvila nad vse krasno in da so železničarji dosegli vspehe, ki zaslužijo naravnost občudovanje.

Pred petnajstimi leti. Kaj je bil takrat železničar in kdo se je zmenil zanj?

Danes se pulijo za železničarje vse politične stranke. Klerikalci in krščanski socialci, nemški in češki, italijanski in slovenski narodnjaki snujejo »železničarske organizacije« in obljubujejo železničarjem pečenke in pogače, krasno domovino in zvezde z neba, ali pa vsaj nebesa na drugem svetu. Sleparsko je vse to vabljenje, toda najboljša merilo za napredek železničarjev in za pomen prave železničarske organizacije.

Zakaj ni bilo ne klerikalcev, ne liberalcev, ne narodnjakov pred petnajstimi leti med železničarjev?

Eh — takrat je bil železničar ubog suženj, teptan in zaničevan od vseh, brez

pravice in brez moči, torej navidezno nikomur ne potreben. Kdor je hotel na železnici od njega pojasniti vsakovrstnih zamotanih potniških vprašanj, ali pa prijetnejši prostor za dolgo vožnjo, se je zarezal nad njim kakor lastnik plantaž nad sužnjom; k večjemu da mu je zaničljivo stisnil desetico v roko in ga potem preziral kakor lakaja, ki poljubuje roko za par vinarjev.

V službi je bil železničar za delo živina, pred predpostavljeno pa ničla. Tako so z njim ravnali, kakor v »starih, dobrih časih« z vojaki »gmajnarji«. Svojega mnjenja ni smel imeti, kaj še le izraziti ga! Če je bila kakšna pravica zanj zapisana na papirju, je ostala na papirju. Če je hotel prositi kaj, je moral najprej ponižno prositi, če sme, in ako se mu je dovolilo, je moral hvaliti nebesa za prošnjo; kajti bilo bi preveč, da bi se mu bilo tudi kaj izpolnilo. Le če se je zgodilo kaj hudega, je nekaj večja; vsake nesreče na železnici je bil kriv in v ječah so bile vedno pripravljene celice zanj.

Čemu naj bi se bil kdo brigal za take reve...?

A minilo je petnajst let in železničarska organizacija se je razvila kakor krepko drevo iz neznatnega jedra. Cilj se ni dosežen, mnogo dela je še treba za bodočnost; toda kar so organizirani železničarji dosegli v teh petnajstih letih, je tako veliko, da je v zgodovini človeških bojev malo tako sijajnih uspehov.

Železničar je še danes potlačen in izkoriščen. To je resnično. Toda ogromna razlika med nekdanj in danes je ta, da ni več suženj. Iz nekdanjega topega hlapca brez volje, brez zavesti, je postal bojevnik, ki ga navdaja ponos in ki si je znal priboriti priznanje in spoštovanje nasprotnika. Velikanska je ta izprememba, ki je tisoč in tisoč pridnih ljudi dvignila iz najžalostnejšega ponižanja in jim vcepila zavest človeškega dostojanstva.

Železničar trpi tudi danes pomanjkanje. Toda kakšna je vendar izprememba tudi v tem! Kdor primerja železničarske sedanje dohodke z onimi pred petnajstimi leti, razume, da je razlika velika, čeprav seveda tudi to, kar se je doseglo, ne zadostuje in čeprav so druge okolščine, ki provzročujejo neznošno draginjo, na drugi način otežčale železničarjevo življenje.

Danes imajo železničarji svoje zastopstvo pri železniških upravah. S personalnimi komisijami, z delavskimi odbori, v katere volijo železničarji sami svoje zastopnike, se je razdejal upravni absolutizem na železnicah in storil se je prvi korak za demokratiziranje uprave, za vpeljavo ustavnosti in avtonomije v velikih prometnih zavodih. Z bolniškim zavarovanjem, s zavarovanjem za nezgode so železničarji dosegli pravice, ki še nikakor ne zadostujejo vsem potrebam in se bodo morale izpolniti v vsem oziru, o katerih se

pa še sanjati ni moglo, dokler niso bili železničarji organizirani.

In v javnem življenju je železničar prišel do veljav. Splošno in enako volilno pravico za državni zbor je dobil tisti vpliv, zaradi katerega so ga začeli spoštovati tudi nasprotniki. S svojo organizacijo, s svojim političnim delom, s svojim socialno-demokratskim bojem je železničar dosegel politično pravico in sedaj, ko jo ima, prihajajo »dobri prijatelji« od vseh strani, da bi ga premotili in ga z laskanjem napotili, da bi jim zopet izročil moč nad njimi, katero so desetletja rabili proti njemu. — — — — —

Odkritosrčnost mora priznati velike vspehe, ki jih je dosegla železničarska organizacija. Zakaj tako očitni so, da jih ni moči utajiti.

Toda zakaj niso vspehi še večji?

Zakaj se železniške uprave še vedno lahko vpirajo vsakovrstnim upravičenim zahtevam uslužbencev in delavcev?

Zakaj se lahko podražuje kruh in meso? Zakaj se odira železničar na vseh koncih in krajih?

Kar se je za železničarje doseglo v teh petnajstih letih, tega niso priborili *vsí železničarji*, ampak samo tisti, ki so se pridružili organizaciji in ki so ji ostali zvesti. Del vojske ne more nikdar doseči popolne zmage. Ako si hočejo železničarji priboriti vse, kar potrebujejo, tedaj se morajo *vsí podati v boj*. Dokler vidijo železniške uprave, da je med železničarji še toliko *brezbriznosti* in *nesloge*, dotle vedo, da moč železničarjev ni popolna.

V državnem zboru se delajo zakoni, od katerih je odvisno, če bo za delavno ljudstvo dovolj kruha in mesa ali ne. In še vedno se nahajajo železničarji, ki dajejo svoje glasove poslancem iz meščanskih strank, poslancem, ki morajo varovati koristi izkoriščevalcev in ne morejo zastopati pravic delavskega ljudstva.

Železničarji se morajo sami vprašati, če naj tako ostane ali ne.

Če hočejo železničarji trajnega napredka, tedaj morajo imeti dvoje pred očmi:

Treba je, da se organizirajo vsi do zadnjega, ker bodo le tedaj moč, ki lahko zmaguje.

Treba je, da se ne bojujejo dan ali dva in da ne odložijo orožja, čim so padle prve drobtinice z mize, ampak da ostanejo v boju do zmage.

In treba je, da se bojujejo strokovno in politično; treba je, da so *složni v boju kot železničarji, kot delavci*.

Kadar bodo to spoznali, kadar se bodo ravnali po tem spoznanju, to se pravi kadar bodo vsi do zadnjega strokovno in politično organizirani, takrat bo konec dosedanjega hlapčevanja in stradanja. V družbi zavednih, organiziranih, socialno-demokratskih delavcev, samo v taki družbi, so tudi železničarji *nepremagljiva moč*.

Jugoslovanska konferenca

dne 21. in 22. novembra v Ljubljani.

Srce nam vskipeva veselja, ker smo doživeli in bili priča zgodovinskega trenutka. Kajti, da ostane dejstvo jugoslovanske konference socialnih demokratov mejnik v zgodovini balkanskih narodov, o tem ni dvoma. Vprašanje, ki je danes aktualno, s katerim se ne peča samo Avstrija, temveč vse evropske države; tudi socialnim demokratom ne more biti španska vas, tem manj, ker nas zgodovinska dejstva zadnjega stoletja uče, da meščanstvo tega vprašanja rešiti ne zna. Poleg cele vrste drugih vprašanj, se je moral torej lotiti tudi tega vprašanja proletarijat, da tudi o tej priliki dokumentira popolno nezmožnost rojenih narodnih voditeljev. Sto let je že jugoslovansko vprašanje na dnevnem redu in še danes stojimo tam, kjer smo bili pred sto leti. Proletarijat je pa pokazal na svojem prvem tozadavnem nastopu, da je kos teški nalogi

in da bo to velevažno vprašanje rešeno le tedaj, kadar bo imelo delavstvo tisto moč, katera je za rešitev takega vprašanja potrebna. Čuti, ki so nas navdajali na konferenci sami, so nepopisni. Mala internacionala je bila, ki je bila zbrana v hotelu »Tivoli« v Ljubljani. Zastopniki nemškega, italijanskega, srbskega, hrvatskega naroda so sedeli poleg Slovencev v najlepši vzajemnosti in s tem pokazali, da je neresnična trditev meščanstva, ki pravi, da išče, ali da ne more najti potov zblíževanja. Kakor bratje smo sedeli, in vsak po svoji moči in zmožnosti sodelovali na skupnem delu. In vspeh? Vspeh tak, da je delavstvo ne samo prizadetih narodov, temveč vsesvetovno delavstvo lahko zadovoljno z njim. Medsebojno bratsko stiskanje rok zastopnikov delavstva različnih narodov nam je porok, da ni več čas, v katerem se naša najiskrenejša želja uresniči, čas v katerem se bo solidarno in vzajemno bojeval Slovenec poleg Srba, Srb poleg Bošnjaka in Hrvat in vsi skupaj z drugonrodnim delavstvom proti kapitalizmu, ki uničuje človeštvo, dokler mu zlomi moč v prid in korist vesoljnega človeštva.

Nastopali so sodrugi najrazličnejših jezikov, deloma taki, ki se niso razumeli, vsi so pa bili edini v enem, da smo vsi pristaši enega razreda, katerega naloga je, bojevati se, toliko časa, dokler ne zgine iz zemeljskega površja drugi razred, razred, ki je vzrok in provzročitelj vse tuzemske bede.

Nepopisno je utis, ki smo ga zadobili pri nastopu provboritelja avstrijske socialne demokracije, sodr. Dr. Adler-ja. Kako prepričujoče je povdarjal v svojem nagovoru pravičnost naše stvari in ne pozabimo nikdar njegovega zadovoljnega nasmeha, ko je na lastne oči videl, da seme socializma vspeva tudi na jugu. Nič slabši ni bil vtis pri nastopu našega, pred kratkem še bajé sovražnega Srba, sodr. Tercoviča. Iz njegovih besedi smo posneli, da so nas nalagali, ko so pred dobrim pol letom trdili, da nas njegov narod sovraži, da si želi vojne z nami, da nas hoče pobiti. Laž, nič drugega nego kapitalistična laž! Nasprotno smo se prepričali, da nas tudi srbski proletarijat ravno tako ljubi, kakor ljubimo mi njega, da si tudi on ne želi pobijanja, kakor to mi obsojamo. In sodrugi iz Bosne in Hercegovine? Kakor najmlajši Avstrijeci so prišli v našo sredo, da z nami grade na oni stavbi, katera naj se postavi v prid in korist, ne samo jugoslovanskega, temveč svetovnega proletarijata.

Prekratke so bile ure našega sestanka in želeli bi bili, da smo vse veke tako skupni, ne samo potom delegatov, temveč kot masa, katero so ti delegatje zastopali.

Prvi korak je narejen, temeljni kamen postavljen. Razšli smo se zopet vsak na svoj dom, da z obnovljeno močjo vsak v svojem delokrogu nadaljujemo. In Vas je strah! Te pesnikove besede so zadobile tudi na jugu realno podlago.

Stvar železničarjev bo, rama ob rami z drugim delavstvom delovati na uresničenju soglasno sprejetih resolucij, katere tudi v eni prihodnjih številkih objavimo, ter pokazati, da so slejkoprej zvesti svojim tradicijam, da bodo tudi v bodoče pionirji razširjanja socialistične misli, v vseh krajih, kjer je še nepoznana, ali malo poznana.

Jugoslovanska konferenca socialne demokracije je končana, mi pa imamo novo, nabrušeno orožje, s katerim se hočemo bojevati za osvoboditev celotnega človeškega rodu.

Z podvojeno silo toraj na delo!

Pogled nazaj.

Veseli so občutki, ki nas navdajajo, če se spominjamo preteklih časov, onih časov, v katerih je naša organizacija še-le počela razširjati svoje koreninice, po neobdelani ledini avstrijskih železnic. Tej misli nasproti postavimo dejstvo mogočnega današnjega razvoja naše organizacije. Kako se je vendar

vse izpremenilo. Takrat smo opazovali pionirje, današnje močne organizacije, ko so v kakem kotiču prav skrivnostno kazali naše vodilno glasilo »Eisenbahner-ja«, svojim tovarišem ter na ta način širili ideje vzajemnosti v lastnih vrstah. Gorje mu, katerega so, takozvani predpostavljene, zalotili pri tem početju; neprilike in šikane vseh vrst so mu bile zagotovljene. Zadostovalo je, če je bil kdo le na sumu, da je organiziran, ali pa da simpatizira z organizacijo. Pregarjan je bil od kraja do kraja; v službi se mu je škodovalo, kjerkoli je bilo mogoče, in se tudi ne oziralo na nedolžno družino, ki je često stradala, ker je bil oče pošteni, zaveden železničar. Predpostavljene so vladali po posameznih postajah liki tiranom, nemejeno, nobenemu odgovora dolžni. Uslužbenci pa so imeli življenje podobno sužnjem na južnoameriških plantazah.

Službene razmere so bile neznosne, in ne pretiravamo, če trdimo, da je bil železničar tisti čas na slabšem, nego kmetška goved, za katero se gospodar boji in jo krmi, da mu čimdalj nosi tovore. Službeni red je bil uslužbencem sploh neznan in gorje tistemu, ki bi se bil osmelil in ga morda zahteval, kajti merodajno je bilo izključno le mnjenje in volja predpostavljenega.

Plače sramotno nizke, ki niti tedajnim malim potrebam niso odgovarjale, so znašale 30—80 krajcarjev pri neomejenem delavnem času. Da se je pri takih razmerah moralo pričeti daniti v posameznih glavah, je pač popolnoma naravno, posebno če uvažujemo, da tudi delavstvo drugih strok ni spalo, temveč že prav marljivo kopalo na ledini razvijajočega se kapitalizma. Naraven razvoj je bil toraj, ki je razbistril posamezne glave, in skrajni čas je bil zato; kajti že so stikali merodajni faktorji glave in bili na najboljšem potu, oropati železničarje koalicijskega prava. V boj so poslali svojega pokornega služabnika, avstrijskega generala Gutenberga, da z vojaško avtoriteto leta 1897 premaga notranjega sovražnika v podobi avstrijskih železničarjev. Moz je rešil svojo nalogo, kakor se je naučil od svojih prednikov, pri Königgrätzu in od tega časa datira pravzaprav začetek moderne organizacije avstrijskih železničarjev. Gutenbergov razpustni dokaz in pomembna tozadevna državnozborna debata, v kateri si je zaslužil tudi naš rojak, tedanji in današnji državni poslanec dor. Janez Nepomuk Krek, lovorov venec, so pospešili to, kar se je preje zdelo nemogoče. Železničarji so vstali iz svojega spanja. Spoznanje potrebe solidarnosti je naraščalo, vrste so postajale vsaki dan gostejše in prišel je čas, ko je bilo mogoče preiti iz defenzive v ofenzivo. Gotovo je bila takrat stvar, z ozirom na še slabotno organizacijo, riskantna, pokazali so pa vodje železničarskega gibanja bolje strategično poznanje, nego njih učitelj Gutenberg.

Etapa za etapo je padla v roke solidarnih bojevnikov in, hočeš nočeš, so se morale udati privatne kakor državno-železniške uprave. Nastopil je čas pogajanj, ki je dosegel svoj vrhunec v letih 1905 do 1907. Delavci, uslužbenci in uradniki so bili ene misli, da je namreč treba službeno kakor gmotno razmerje železničarjev zboljšati in prilagoditi fakičnim potrebam. Tozadevna vprašanja so rasla iz tal, kakor gobe po dežju in uprave kakor organizacija so imele polne roke dela, da se stvar primerno in za obe strani povoljno reši. Nasprotniki, to so meščanske stranke, so takrat pretakali krokodilove solze v svojem umazanem časopisju, češ, železničarji so prodani, v resnici jih je pa prevladal strah pred novo doslej nepoznano močjo, ki je na najboljšem potu, zadati ljudstvu škodljivemu kapitalizmu najhujših udarcev. Žal, da je bilo med temi kričači tudi celo število naših tovarišev, ki so kaj hitro pozabili na bivše britke ure in se niso sramovali, zajemati iz tiste skleda, katero so pošteni železničarji, z občudovanja vredno požrtvovalnostjo polnili.

Ali v zmagonosnem toku se ni delalo razlik. Kakor so povsod in o vsakoj priliki

zmagovalci velikodušni, tako tudi sedaj niso pozabili svoje tradicije, v nadi, da se tudi zaspancem prejalislej odpro oči. Ker se pa ravno spominjamo bivših časov, menda ne bo škodovalo, če tudi mlajša generacija zve, kaj smo si tekom let s svojo organizacijo pridobili, da potem lahko sama presodi, če je utemeljeno vpitje sovražnikov delavnega ljudstva, ki vedno in vedno zopet zatrjuje, da je organizacija brezpomembna in da svojim članom še ni ničesar pridobila. Da se teh trditvev posebno poslužujejo narodnjarske in takozvane katoličanske struje, tega menda ne bo treba posebno zatrjevati, ker je dejstvo, da so te struje v prvi vrsti poklicane varovati interese krščanskega in nekrščanskega kapitala, pač tolikrat dokazano, da o njem sploh več dvomov ni, vsaj v vrstah zavednega proletarijata ne. Omenjamo pa stvar le zaradi tega, ker je tudi še danes cela vrsta železničarjev, ki še ne poznajo naravnega razvoja razmer in še vedno pričakuje obljubljenega odrešenika, ki jim bo napolnil prazne skleds s samim sokom narodnjaštva in krščanstva, brez da bi oni z mazincem ganili.

Kako je bilo toraj nekdanj in kako je danes? Plača delavca na progi se je smatrala že za dobro, če je znašala 70 kr. Danes se jezi in opravičeno zabavlja, če se mu plača 2 kr. 40 vin. To je danes običajna plača, vsaj tam, kjer imamo že organizirane sodruge. Tudi v delavnicah in skladiščih ni bilo dosti bolje, ker se je n. pr. v delavnici takoj sumilo, da ima protekcijo, kdor je imel 15 kr. plače. Gotovo tudi današnje plače ne odgovarjajo faktičnim potrebam. Vendar pa smelo trdimo, da bi ne bile take kakor so, če bi delavstvo ne nastopalo skupno in stavilo skupno zahtev.

In kako je bilo z nastavljenici? Često so bili večji reveži, nego delavci, kajti, za skoro vse kategorije je znašala običajna začetna plača 300 for. Ne govorimo o čuvajih, ki so imeli še nižje plače. Menimo, da vendar na železnicah ni človeka, ki bi trdil, da so današnje začetne plače morda posledica papeževega blagoslova. Saj so celo nasprotniki našega gibanja prepričani, da je to sad pridnega in požrtvovalnega dela naše organizacije, čeprav javno tega nočejo pripoznati. Zginile so tudi pet in večletne čakalne dobe in na njih mesto je stopila avtomatika. Seveda jo bo treba še precej opiliti, toda že v današnji podobi garantira uslužbencu za bodoče dni primerno plačo. Videli smo svoj čas tovariše, ki so po 15 do 20 letni službi dosegli sijajno plačo 500 for., a to le tedaj, če niso bili »hetzer-ji«, temveč pridni služabniki, v smislu kapitalističnega jargona. O delavnem času govoriti je sploh težko in resnici pridemo najbližje, če trdimo, da ga sploh ni bilo. Uslužbenec je moral stati upravi vedno na razpolago, če je ta to zahtevala. Turnusi? Kdo jih je neki poznal?! Kdo bi se bil upal govoriti o 40%?! Danes so to tako samoobsebi umevne stvari, da se debata zdi smešna.

12/24 urno službo se je še pred nedolгим smatralo za utopijo in danes imamo celo vrsto kategorij, ki jo uživajo, seveda brez pomisleka, da je to plod organizacije.

Zboljšale so se tudi temeljito razmere v bolniških blagajnicah v provizijskih skladih in v zavarovalnici proti nezgodam. Več kategorij uslužbencev šteje že danes službena leta poldrugokrat, druge se bore za to ugodnost in le od moči organizacije je odvisno, kdaj jo dobé. Vsem nam je tudi še živo v spominu, kako se je svoj čas postopalo s ponesrečenimi železničarji; v največ slučajih se jih je vrglo na cesto, dočim je danes kaj takega skoro nemogoče, prav gotovo pa nemogoče za tistega, ki ga štiti organizacija.

Tudi moč različnih paš je zlomljena. Časi, v katerih se je v vsakem uradničku gledalo malega boga, so minuli in uslužbenec, ki danes opravlja svojo službo, ne spozna v »višjih bitjih« drugzega nego njemu enake uslužbenec.

Surov, neolikan nastop je moral izginiti pred uljudnostjo. Seveda so še pozamezne izjeme, ki si žele nazaj, toda te želje so nedolžne, ki ne morejo nikomur več škodovati.

Vse to, in še cela vrsta drugih pridobitev pa ne odmeri dejstva, da smo ošabno gospodo merodajnih mest prisilili, nas pripoznati jednakovrednim faktorjem in našo organizacijo kot sredstvo, potom katerega se lahko sporazumevamo. Trnjova je bila pot do te pridobitve, trud je pa poplačan v polni meri. Posameznik, enak bilki na vodi, je zginil. Na njegovo mesto je pa stopila množica zavedajoča se svoje moči in poznavajoča potrebo posameznika.

Iz boja posameznika za obstoj je nastal razredni boj. Tu železničar, tam njegova uprava; tu proletarec, tam kapitalist.

Da je bilo pa sploh mogoče priti do tega, se imamo zahvaliti edino in izključno le našemu časopisju. Kdor se spominja prvih števil in letnikov »Eisenbahner-ja«, nam bo gotovo potrdil, da smo imeli že takrat v njem zvestega tovariša in dobrega svetovalca. Kolikor bolj je naraščala njegova naklada, tem odločneje je nastopal za interese železničarjev in ravno na njem smo lahko opazovali dejstvo, da je časopisje termometer organizacije. Kmalu se je pokazalo, da je sam prešibek, boriti se na vse strani in vzrastli so mu sobojevniki na Českem, Poljskem in konečno tudi na Slovenskem, kjer nas vspejbuja k neumornemu delu naš »Železničar«. Mladenič je še, vzlic temu pa si je pridobil splošnih simpatij med nami samimi in ugled tam, kjer ga potrebuje.

Ni potreba, da se obračamo do železničarjev s prošnjo, naj nam iščejo novih naročnikov, ne, kajti naraven zakon nam jamči, da dosežemo prejalislej cilj, po katerem stremimo. Prepričani smo, da tudi slovenski železničarji duševno ne zaostanejo za drugojezičnimi ter da spoznajo tudi oni vrednost svojega čtiva.

Ven iz vaših stanovanj z meščanskim, vam sovražnim časopisjem!

V hiši železničarja spada edino le »Železničar«.

Bibanje železničarske organizacije.

Morje giblje se neprestano v plini in oseki, in to imenujemo Slovenci morsko bibavico. Morje biblje, to je počasno lezenje krišku k bregu, potem pa zopet počasno nazaj. — In mali otroci pravijo polžu: Biba leze, toror nese. — Gibanje morja gor in dol imenujemo Slovenci bibavico, t. j. polžovo lazenje. S tujim imenom pa pravimo bolj učeno »fluktucija« t. j. pritok in odtok.

Sodrug Josip Petrič v zadnjih številkah »Železničarja« premotriva vzroke, zakaj strokovna organizacija železničarjev nima stalnih pristašev, marveč število narašča, potem zopet pada, kakor ob morskem bregu pritok in odtok. — Išče vzrokov in pravi, da železničarji v strokovni organizaciji ne najdejo dovolj vsakdanjih pripomočkov in pridobitkov. — Res je, da priprosti, neizobraženi človek hoče vidno korist od vstopa v kako društvo. In vstopi največkrat le zato, da dobiva od društva neposredni dobiček. Ako je tak vsakdanji dobiček na dlani, potem raste število takih neizobraženih članov, kadar pa ga ni, pa zopet pade, — prava morska bibavica. Sodr. Petrič hoče dati vsled tega kolikor mogoče vidnih koristi onim neizobraženim, pritekujočim in odtekujočim članom ter navsvetuje različna sredstva. Ne odklanjam misli, da je treba strokovni organizaciji železničarjev truditi se, da podaja svojim članom sem in tje kaj boljšega. No, v tem ne vidim vzroka fluktucije, in ne vidim v materialnih pridobitvah bistva in moči

strokovne organizacije. — Že vsrvaritev strokovne organizacije sama kaže, da je **bistvo organizacije v solidarnosti delavstva in pridobitvi moči vsled združevanja**. Ako je združevanje sredstvo, je pa cilj dviganje moči posameznih članov. Ako je predpogoj vse moči zdravo telo, tedaj je predpogoj moči zveze železničarjev stalna in krepka organizacija. **Ako je v zdravem telesu zdrava duša, potem je duša krepke železničarske organizacije velika ideja, in to je ideja socializma**. Socializem je vsrvaril organizacije, močje socialne demokratične stranke vsrvarili so strokovno železničarsko organizacijo. Radi tega vidim v izvajanju socializma tudi bistvo in pomen železničarske organizacije. Zato menim je tudi vzrok fluktucije v strokovni organizaciji železničarjev ta, da je morda le malo število železničarjev pravih socialistov, ki vsaj kolikor toliko pojmi temeljne ideje socializma. Dokler je bil vsak član strokovne organizacije železničarjev socialist in to je bilo takrat, ko se je strokovno organizacijo poklicalo k življenju, tedaj so se železničarji borili s celo svojo eksistenco za svojo organizacijo kot socialisti. Takrat je bilo število organiziranih železničarjev sicer majhno, a bilo je stalno, ali pa se je rapidno dvigalo. Ideja socializma bila je ona sila, ki je stvarila organizacije in plod te morali so bili tudi materjelni uspehi. Ti uspehi so potem privedli nestalne čete nesocialistov, politično neizobraženih železničarjev, in ti nesocialisti tvorijo fluktucijo v železničarski organizaciji.

Ta fluktucija pa postaja tem nevarnejša, ko nastopajo pserdoorganizacije krščanskih socialistov in narodne, ki zanašajo s frazam obrambe vere in narodnosti, šovinizem, ki je socializmu in strokovnim organizacijam docela tuj, med vrste železničarskih delavcev. Boj postaja vsled tega bolj in bolj boj za ideje. Tu socializem, tam krščanski, drugod narodni socializem! Vi socialisti borite se za veliko idejo združevanja delavcev celega sveta polom internacionale; oni rušijo rašo svetorno družbo s družbo razgreto po verskem fanatizmu in lokalnem šovinizmu. Zato stojte danes bolj kot kedaj socialna demokracija in strokovne organizacije, ki so nje hčere, pred dejstvom, da se mora pričeti nov hujši in odločnejši boj za velike ideje socializma, katera ideje morajo družiti železničarje in delavstvo in ki izključujejo vsako fluktucijo.

Kdor je socialist, ta bo tudi stalen član strokovne železničarske organizacije, kdor pa ni, ta pride le takrat, kadar pričakuje hipnega materjelnega uspeha. Po mojem mnenju treba bo torej strokovni organizaciji pregledati vrste ter izločiti iz svoje srede vse one, kar je: biba leze, toror nese . . . kar prihaja, da dobiva in odnaša.

Zato proč iz vrst železničarjev, kar ni socialist, potem preneha fluktucija, Zato na delo, železničarji in socialisti! Na delo izobrazbe in spodbude, da bo vsak železničar prevet po ideji internacionale!

V Gorici, dne 26./11. 09.

Dr. Tuma.

Dopisi

Gorica, c. kr. državna železnica. Na željo več uslužbencev Vam poročamo o razmerah v goriški kurilnici.

Ko se je otvorila železniška proga Jesenice-Trst, so nas tovariši zavidali, ker smo bili tako srečni, biti prestavljeni v Gorico.

A to je trajalo le toliko časa, dokler nismo pozpali svojega načelnika.

Skraja se nam je obetalo vse mogoče, samo da smo šli v Gorico. Močno smo se varali v svojih upih. Iz Gorice ne prestavijo kmalu koga, in obsojeni smo, da trpimo še naprej. Nikomur se ne dopada v pašaliku

g. K. Neudeka. Ta je še mlad, neizkušen mož, ki stremi za tantijemami in višjimi naslovi. Opušča delavce iz službe, ki so po pet do dvanajst let v železniški službi, in jih peha v bedo z družinami vred. Razen tega pa goji klečeplaztvo in popisuje uslužbenca, ki mu ne ugajajo, kolikor mogoče slabo.

Klečeplazci smejo delati kakor jim drago; strokovno znanje je postranska stvar in tega jim navadno manjka. Oni dobivajo plačo za čezurno delo, ki ga niso opravili. Vprašalo se je Dornig-ovo skupino, kako je to, da dobi ravno ta skupina toliko plače za čezurno delo in dobili smo odgovor: »Mi pač znamo to napraviti.«

Ko je jeden ključavničarjev naznanil načelniku, kaj uganja Dornig, je bil odpuščen iz službe, namreč ključavničar, ne Dornig. Nehoté se nam je vrnilo vprašanje: Kako to, da načelnik Dornig-a vedno protežira? Mnogo je bilo že odpuščenih radi Dorniga.

Pri popisu za stabiliziranje delavcev pravi g. načelnik, da nima nikogar, ki bi bil za to, ker ni prostora. Izmed 250 delavcev jih je le 25 stabiliziranih.

Sploh pa tudi ravnanje z uslužbenci ni, kakor bi moralo biti. Toliko za danes, če se razmere ne zboljšajo, se bomo zopet oglasili.

Trst prosta luka c. kr. drž. žel. Pri nas gospodari gosp. adjunkt Kytka kakor kak »feldwebel« ter smatra premikalni kolodvor v Barkovljah za vojaško vježbališče, vozove za topove in za to potrebni »tren«, uslužbenec pa za moštvo, s katerim more delati kar hoče. Zahteval je že celó, da uslužbenci pred njim stojijo »Habt acht« in da se ne ganejo, kadar on ž njimi govori, kar pa dostokrat ni jako ljubeznivo. Sklicuje se na to, da je bil častnik. Povemo pa temu gospodu, da se uslužbencem nikakor ne ljubi vojaško nastopanje, ker imajo drugih skrbi. Pregovor pravi: »Prazen žakelj ne stoji po koncu«. To bi moral tudi g. Kytka vpoštevati, ne pa uslužbenca nadlegovati s takimi malenkostmi. Naj bi se brigali bolj za varnost prometa, nego pa za vojaški »drill«.

Če se ta gospodek kmalu ne poboljša, prinesemo drugikrat kaj več o njem.

Gorica južna železnica. Od meseca septembra sém je pri južni železnici uvedena služba prognih obhodnikov (Streckenbegeher), in že nam prihajajo pritožbe, kako zna južna železnica izkoriščati uboge trpine.

Na progí Bivio - Krmin so uvedene skupine prognih obhodnikov. Vsaka skupina šteje po tri može. Službeni red je sledeči:

1. teden: služba vsak dan od 4. ure zjutraj do 6. ure zvečer; prost čas od 6. ure zvečer do 4. ure zjutraj
2. teden: služba od 12. ure opoldan do 1. ure po polnoči; prost čas od 1. ure po polnoči do 12. ure opoldan.
3. teden: služba od 7. ure zvečer do 9. ure zjutraj; prost čas od 9. ure zjutraj do 7. ure zvečer.

Za vsako skupino je določeno mesto, na katerem ima opravljati zatvorniško službo, nekateri celo po dovršenem prognem obhodu, drugi pa zopet pred obhodom. Mesto zatvorniške službe pa se ne sme zapustiti, dokler ne pride drug obhodnik, ki prevzame službo ob določeni uri. Njih večina stanuje po dva in pol kilometra in še več proč od mest zatvorniške službe. Odkod pa naj dobijo jedi, dokler so v službi? Večina ima sedemletne in še mlajše otroke, ki si ne upajo in tudi ne smejo po progí nositi jesti svojim očetom. Toraj, kadar je mož v službi nima ničesar jesti. Ali naj nosi fižol v robcu, da bo imel kaj zobati? Sicer mu je uprava obljubila dati doklado za obed (Zehrgeld) 50 v. na dan toda dosedaj čuvaji še niso dobili ne vinarja.

Ob tej progí so dvoje vrste čuvajskih hiš. Manjše obstojé iz jedne sobe in kuhinje, večje pa iz dveh sob, kuhinje in sbrambe. Čuvajem, ki imajo v pozameznih krajih enako stanarinsko doklado, se ista vzame vsa za stanovanje, naj stanuje v veliki ali

pa v mali čuvajski hiši. Na ta način plačajo čuvaji za stanovanje mesečno 15 kron, med tem ko delavci plačujejo 4 krone 80 v.

Železniška uprava bo tukaj morala kmalu kaj ukreniti, da se zboljšajo razmere. Čuvaje in progne obhodnike pa pozivljamo, da pristopijo organizaciji vsi do zadnjega. Tu ne pomaga jadikovanje; treba je resnega dela.

Uradništvo in predpogoj olike. Če uvažujemo, sledeče, nam poročano dejstvo, potem se moramo pač vprašati, ali uradnikov sploh ni mogoče modernizirati? Pred kratkem je šel naš sodrug mimo skladišča državne železnice v Ljubljani. Imel je pa malo časa preje nespozumljenje s načelnikom skladišča radi neke pošiljatve, o kateri priliki je tudi izrazil mnjenje, da se be pritožil pri kompetentni oblasti, radi neke nekorektnosti. Ko je šel mimo skladišča, je slišal za seboj neko vpitje. Obrnil se je in gledal kaj se je zgodilo. Zapazil je gosp. načelnika, katerega je seveda z vsem spoštovanjem pozdravil, ob enem pa tudi dejal, da se bo pritožil, ker ga gospod, popolnoma neutemeljeno, na javni ulici napada, zgolj iz službenih stvari. To je bil povod, da se je gosp. načelnik še bolj razburil in ga obsipal z najpodležimi psovskami, katerih niti tu objaviti ne moremo.

Ne vemo kaj naj bi si o vsi stvari pravzaprav mislili, ker smo mnenja, da bi bil že skrajni čas, da se uradništvo privadi modernem občevanju z uslužbenci. Utis, ki ga napravi tak pojav na civiliziranega človeka, je skrajno neugoden in čas bi bil, da uradništvo spozna, da si z surovostjo gotovo ne pridobi simpatij, nasprotno, da se prepada med njimi in drugimi uslužbenci le poglublja. Če bo to uradništvo v bodoče koristilo, je vprašanje, na katero naj bi si gospodje sami odgovorili. Naše mnjenje je prej ko slej: »V solidarnosti je moč«.

Žrtev poklica. Iz Gorice se nam poroča: Dne 19. novembra je na južno-železniški postaji v Gorici povozil vlak št. 1061 premikača sodruga Batiča in mu odrezal obe nogi. — Stroja ni bilo mogoče pravočasno ustaviti in s tem nesreče zabraniti.

Železniška uprava bode seveda zopet iskala krivca med uslužbenci, kakor je to že njena navada.

Huda južna na Prlmorskem. — *Katoliški „Domoljub“, ki ima menda nalogo shrbeti, da se na Slovenskem čimbolj utrdita in razširita nevednost in lažnjivost, se je v 44. številki silno bahal s klerikalno zmago na Goriškem. Lažnivi kluhec se je postavil tako, kakor da niso prišli socialisti pri deželnozbornskih volitvah niti v poštev. Popolnoma je utajil resnico, da so bili prav socialni demokratje tisti, ki so odločili pri volitvi in če niso pomagali pri ožji volitvi liberalcem, se to ni zgodilo iz ljubezni do klerikalcev, ampak ker so spoznali, da se je treba najprej iznebiti enega in sicer tistega, ki je najbolj perfiden. Prišel bo pa tudi dan obračuna s klerikalci in če bodo še nekaj časa tako nesramno lagali kakor v „Domoljubu“, se bo to prej zgodilo nego mislijo. Dopisun, ki je zmazal dopis za poneumnjenjalni list, pravi, da ni bilo od Podbrda do Podmelca več kakor 18 socialističnih glasov. Ta laž je tako debela, da se prijema kar z obema rokama in človek se ne more jeziti, ko je tako neumna. Nič bolj pametna pa ni lista, da je Podbrdom le še par rdečkarjev v društvu. Klerikalnemu lažnjivcu bi bilo to gotovo všeč, ampak željica se jim ne bo izpolnila. Bolje bi bilo, če bi bil dopisun povedal, kako je hodil Fabjan pri Sv. Luciji nadlegoval železniške uslužbenca od hiše do hiše, da bi volili ž njimi. Prav tako je delal idrijski župnik, ki je še celo po šolarjih pošiljal glasovnice železničarjem. Ali vse ni nič izdalo in tudi v bodoče ne bo. Če se dopisnik zaganja v posamezne osebe in misli, da bo s tem kaj opravil, se pa tudi moti. Mi ne pojdemo nazaj, ampak naprej in če bo treba, povemo črnuhu še še kaj. Gradiva je dovolj.*

Rdečkar.

N. D. O. in jugoslovanski železničarji.

Kdo se ne spominja onih zgodovinskih (?) časov, ko se je pojavil na jugu nov odrešenik delavskih slojev v podobi Dr. Mandič-a, ustanovitelja in prvobornitelja vseh zmedenih pojmov političnega in gospodarskega življenja. Mislili in pričakovali smo čudežev, kajti, da se naravnim potom Mandič-evih idej ne bo moglo rešiti, je nam bilo početkom početka, znano. Samozavestni nastopi, velikanska reklama in podpiranje te reklame od vseh mogočih strani, brezprimeren terorizem in neomejene svote iz kapitalističnih žepov za boj baje proti kapitalizmu, to niso vsakdajnosti, ki bi ne vplivale na javno življenje tistih, katerih se tiče. Logično je toraj, da je Mandič-ev pojav razburil in revolucioniral duhove tržaškega delavstva slovenske narodnosti, to pa zato, ker še pred nedolгим slovenskega življa v Trstu sploh živ krst ni upošteval. Slovenski socialni demokratje so bili oni, ki so začeli prvi zbirati slovensko delavstvo pod svojim rdečim proprom, jim ustanavljali lastne organizacije in tudi na polju izobrazbe napraviti početne korake, kakor n. pr. z ustanovitvijo »Ljudskega odra«. Če se nam pripoveduje, da so že preje delali različni narodnjakarji na narodnem polju, potem smelo trdimo, da gospoda vara vse tiste, katerim to pripoveduje. Mi stojimo namreč na stališču, da za narod dela le tisti, ki opravljajo narodno delo med maso in ne samo med faktorji v skrivnostnih lokalnih dvomljive vrednosti. In da je temu v Trstu bilo tako, nam bo vsak najprimitivnejši delavec potrdil, ki je bil istodobno sam v Trstu. Naša trditev toraj, da je socialna demokracija vzbudila v Trstu, v najširših krogih, narodno zavest, je utemeljena. Da je poleg tega dela opravljala tudi svoje gospodarske naloge je pač samoobsebi umevno in dokaz je cela vrsta strokovnih organizacij, ki so poslovale prav lepo v svoji materinščini. Da tudi to delo ni bilo brezuspešno, dokazujejo dejstva, da je delavstvo, torej tudi slovensko delavstvo, v popolnoma drugačnem položaju, kakor je bilo nekdanj. In ravno to slednje dejstvo, in ne-narodno vzbujanje, je bilo ono, ki je porodilo potrebo ustanovitve N. D. O. kot zaščitnice krumirstva in stavkolomstva. Delavstvo, v prvih začetkih svojega razvoja, ni bilo v prvem trenotku na jasnem in naravno je, da se je poprijelo z vsemi štirimi novooznanjevanega nauka Mandič-evega.

Mi smo opazovali vse to mirnim očesom in še mirnejše krvi, dobro vedoč, da zgodovina ne laže. Varali se nismo. N. D. O. danes ni več. Mandič in njegovi podrepaniki še strašijo po Trstu in njega okolici, o organizaciji pa ne more biti več govora.

Najeklatantnejši dokaz zato so volitve v obrtno sodišče v Ljubljani. Koliko reklame, koliko denarnih žrtev, in konec konca — velik deficit in še večji maček.

Izrazili smo preje mnjenje, da o vsej stvari sploh nismo nič držali in da smo bili prepričani, da iz te moke ne bo pogače. Kjer pa vsi železničarji niso bili tega mnjenja, zato smo napisali današnji članek. Imeli smo, in imamo še danes tovarišev, ki so napačnega mnjenja, da je N. D. O. ona organizacija, ki je poklicana rešiti slovenskega proletarca iz spon kapitalističnega jarma. Dejstva nas uče ravno nasprotno. Ravno tam, kjer je bil delavec toliko naiven, da je verjel puhlim frazom raznih Jakličev, tam opazujemo nazadovanje gmotnih razmer delavstva.

Tudi železničarji so deloma sledili Mandič-evim frazam, seveda ne drugje, nego v Trstu. In posledica? Popolna desorganizacija, gospodarsko nazadovanje in zguba vsega vpliva, ki so si ga že preje pridobili pošteni delavci potom teških bojev. V splošnost se seveda ne moremo spuščati. opozarjamo pa lahko železničarje na bližnjo preteklost. Leta od 1905 do 1907 so nam vsem še v

spominu, in dobro znamo ceniti zasluge organizacije v tistih časih. In danes? — Razmere so se predrugačile. Drugače tudi ni moglo priti, kajti združiti interese delodajalcev v eni in isti organizaciji je nesmisel, ki je mogla vzrasti samo v glavi takih ignorantov, kakor so vodje N. D. O. katerim je *le oseba* okorist vse, interesi delavstva pa le ono sredstvo, s katerim vstvarjajo svoje poskuse v prid kapitalizmu. Slovensko delavstvo, po veliki večini, ni sledilo sleparski poti, ki so jo kazali razni Buživali, Klofači itd., temveč je ostalo zvesto svojemu prepričanju, kar nas navdaja z opravičenim mnjenjem, da ni več daleč čas, ko se znebimo sploh vseh Mandič-ev in njim enakih elementov. Delavstvu na jugu Evrope se odpirajo vrata do brezmernih zakladov. Industrija in modernizacija si iščejo novih tal. Ugodnejših krajev menda ni, nego je Balkan, to seveda, če bo delavstvo v pravem času pojnilo svojo nalogo in prešlo preko rojenih roditeljev narodnih fraz, k pozitivnemu delu. Delavstvo v naših krajih sploh ne more biti drugačno nego mejnarodno, že zato ne, ker za narodnost v vrstah delavstva iz tehničnih ozirov ni prostora. Južni narodi so agrarni poljedelski, in industrializacija teh pokrajni z domačimi močmi, je nesmisel, že zato, ker domača industrija, računajoča na domače moči, ne bi mogla v doglednem času konkurirati s tujci. To seveda ni krivda delavstva, temveč prenapete frakarije, ki nikoli ni imela smisla za razvoj svojega naroda. Brez industrije pa tudi na ojačenje naroda ni misliti. Iz vseh teh dejstev je razvidno, da N. D. O. nima med nami opravičenega obstanka, tem manj, ker še danes nima lastnega programa in se še vedno naslanja na razne narodnjaške organizacije.

Železničarji tej gonji za slepimi miši ne bodo sledili, računali pa bodo z dejstvi in te jih uče, da za železničarja ni druge prostora, nego v socialni demokraciji.

Narodnost, materni jezik pri vsem tem prav nič ne trpi, nasprotno trdimo, kakor smo to že opetovano dokazali, da je narodnost v najboljših rokah, če jo varujejo socialni demokratje. Da se pa posamezniki o tem prepričajo, je potrebno, da berejo delavski tisk, da naročajo delavsko časopisje in sledijo vsakemu gibanju z največjo pozornostjo. Le na ta način dosežemo to, po čemer stremimo, namreč, da tudi jugoslovansko delavstvo postane močan član one verige, ki mora obdajati celi svet, če hočemo zmagati v neizogibnem boju proti uničevalnemu kapitalizmu.

Socialna beda in delavski boji.

IV.

(Dalje.)

Velik del spoštovanja, ki ga imamo v obče za rimsko kulturo, gre na rovaš barbarskega rimskega prava. Kakor v tistih časih, tako tudi dandanes ni pravica in morala posledica čustva za pravo, katero je narava usadila v človeško srce, temveč brutalna sila, ki nima drugega smotra, nego varovati interese mogotcev. To je posledica čisto navadnega odštevanja. Od moči vladajočih se odšteje moč vladanih; kolikor večji je prvi, toliko manjši je drugi sumand in toraj toliko večji sestanek. V zgodovini nalezimo vedno le na subjektivno moralo, to se pravi, na moralo tistih subjektov, ki vladajo. Kdor vsled gladi krade, v največ slučajih komaj pojmi krivico, ki jo napravlja in ki jo je družba že preje nad njim zakrivila. V svoji bedi greši večkrat proti zakonom, brez da bi vedel, da je na njegovi strani absolutna morala. Greši tudi samo radi tega, ker je bojazen pred kaznijo vsled bede tako minimalna, da strahu sploh več ne pozna, to pa zato, ker je njegov duh potlačen, njegova telesna in moralna nasprotovalna moč pa izrabljena. Obvladuje ga le še žival v njem samem. Kakor se je

nekoč človeštvo vsled uvažanja živil osvobodilo kanibalstva (ljudožrstva), tako ga tira kapitalizem zopet k živalstvu. Slabo je pa za družbo če zločinec, ali tisti, ki naj to postane zločinec, spozna svojo pravico za obstanek in če je ta vzrok njegove moralne nazore revolucioniral. Kaj naj mu bo bednemu, samo radi njegove revščine zavrženemu, za družbo, ki ga je stradala, dokler je bil po nje pojmu pošten?! Ali ni bil že z obsodbo zavržen? Ali ne bo kljuboval v svoji jezi zahtevam družbe, ki zahtevajo, da spoštuje samo one zakone, ki jih je ona odobraval, ker so njej koristni, ter da smatra ona početja za nepostajna, ki so njej škodljiva? Kdo je »družba«? Kdo daje postave? V korist katerega so narejene? Iz svojega stališča smatra te misli in vprašanja za logična. On spozna nasprotje med moralo človeštva in ono buržuazije. Taki ljudje kaj lahko postanejo anarhisti, seveda anarhisti 19. stoletja. Lastna beda, kakor beda sočloveštva in pa močno razvit pravni čut jih oropa mirnega in treznega pomisleka in razbijajo si glavo ob steni. Anarhizem se prikazuje kot reakcija človeštva, ki je zapadlo blaznosti vsled bede, proti gospodarskemu suženjstvu. Čim močnejši je človek, tem bolj fantastične so njegove misli. Gladnim se vedno sanja o bogatih dobro naloženih mizah, sužnjem pa o absolutni svobodi.

Tako je anarhizem posledica bede, ta pa posledica kapitalizma. Kdor zahteva za človeštvo 19. stoletja absolutne svobode, kaže popolno nespoznanje značajev teh generacij, in smatrati se ga mora blaznim. Trejpogoj absolutne svobode je, če hočemo da ne postane svobodi nevarna, poznanje harmonične narave, tako, da je spor med pojmi »naj« in »hočem« nemogoč; vsebovati mora mišljenje, hotenje in početje po višjih zahtevah razuma in moraličnega občutka brez vsake sile. Seme za to idealno pravost ima pač človek, več pa gotovo ne.

Danes je še na tako nizki stopinji pravosti, da bi z vsemi sredstvi zahteval popolno svobodo. Še precej stoletij bo korakalo mimo človeštva, predno bo to zrelo za tak družabni red. To pesimistično mnjenje je utemeljeno, če opazujemo na eni strani brezbržnost množic za napredek, potem zgubo narodne energije za kulturne naloge, vled prisiljenega boja posameznika za obstanek in vsled vere v dogme, ki celo vrsto ljudi v njih stremljenju, zadostiti svojim duševnim potrebam, silijo na napačna pota. Na drugi strani pa vladajoče moči zaprečujejo in otežkočujejo vsak napredek, ker bi vsled njega zgubile na ugledu in na premoženju. Socializem nas vodi v one idealne razmere kjer naj bi se ugonabljal samopašnost s samovzgojo. Vzrok nesmiselnih anarhističnih zločinov je toraj v prvi vrsti pripisovati onim, ki imajo pač moč, a vsled egoizma nimajo volje dovoliti reform, vzlic temu, da ljudstvo duševno napreduje. Duševni napredek množic in ob enem onemogočuje reform, je človeštvo še vedno privedlo do nasilja.

Če bi hoteli in mogli raziskavati korenine, iz katerih izhaja zločin, bi se prepričali, da je vzrok zločinov v največ slučajih potreba. Zato je pa obžalovanja vredno, da se v največ obsodbah pojavlja atavističen, instinktiven čut sodnika, ki kaže kazen kot osveto, ne pa kot sredstvo, ki naj bi vplivalo. To se kaže še bolj v dejstvu, da tudi sodnik lahko postane državni pravdnik. Od sodnika smemo upravičeno več zahtevati, nego od državnega pravdnika in služba sodnikova je veliko težja nego je služba državnega pravdnika.

Lažje je človeka očrniti, nego ga prav soditi, četudi je notranjost res črna. Sodnik mora biti misleč; čim globlje bo mislil, tem bolj milostna bo obsodba. Vsak sodnik naj bi uvaževal besede Lizst-ove: »Vzemite boginji, ki nosi vago in meč, zavezo raz oči in kar sami glede sovražstva in zaničevanja napram zločincu v lastnih prsih nosite, vse to bo zginilo pred globoko resnostjo, pred milo žalostjo oči boginje pravice«.

Naše družabno telo je nevarno bolno. Na dveh krajih se kaže bolezen. Eden teh krajev, (kjer ima bolezen manj nasprotstva) je proletarijat, drugi je pa v višini zgornjih »desettisočev«. Tam uboštvo, tu surova slast po užitku in moralčna gužiloba. Seveda je še cela vrsta porasitov na slabo rejenem telesu; ti pa niso zločinci, temveč zločini, sekundarna prikazen parazitizma.

Uboštvo se širi vedno bolj. Občine ne vedo, kako bi si pomagale. In to razmerje bo trajalo toliko časa, dokler se bo uboštvo ubijalo z miloščino. Vstanavljajo se društva proti uboštvu in beraštvu, ljudske kuhinje, zavodi za juho in čaj, revne hiše itd. Nikakor se ne more zapustiti stališča miloščine in zavzeti stališče prava.

V Avstriji je število onih oseb, ki so bile podpirane od različnih revnih zavodov od leta 1873 pa do leta 1882 naraslo od 187.755 na 242.890. Vsako leto se izdajajo velikanske svote za podporo revnih, brez da bi se moglo le majhnemu delu njih res izdatno pomagati.

Po avstrijski statistiki je izdalo 42 večjih občin za podporo revnim, v petletju 1883/87 sledeče svote: 5,620.642 gl. 5,894.397 gl., 6,305.907 gl., 6,336.008 gl., 6,241.546 gl., skupaj toraj 30,398.500 gl. Samo na Dunaju se je izdalo v to svrhu od 3:3 do 3:7 milijonov gold. Zato vstanovljeni fond ni mogel iz lastnih sredstev poplačevati potrebščin, temveč mu je morala občina pomagati iz drugih virov in sicer vsako leto več; tako je razvidno iz poročila mostnega fizikata. Kako izgleda še-le v malih občinah?! Samo par primerov. V poročilu ubožnega odseka za mesto Baden iz leta 1892 je tole zapisano: »Posebno v gorskih občinah je podpora veliko preniska, tako, da je v več slučajih revežem človeško življenje naravnost nemogoče«. Ubožni odsek v Mistelbachu in Dunajskem Novem Mestu tarnata, da obuboževanje kmetskega ljudstva narašča. Ko se je razpravljalo v nižjeavstrijskem deželnem zboru o zakonu za uboge, je neki poslanec dejal: »Na nižjeavstrijskem imamo krajev, kjer niti davkoplačujoče ljudstvo nima toliko jesti, kakor pri nas nadarbinarji v nekaterih oskrbovalnicah. Sledeči uradni dopis, ki je bil objavljen v »Arbeiter Zeitung«, jasno kaže naše socialne razmere:

Št. 32 Gosp. A. L. v Urschendorf-u. Na Vašo prošnjo z dne 18. marca 1892 za podporo, je občinski odbor v Tattenitzu v svoji seji, dne 27. marca t. l. sklenil, dovoliti Vam, za čas Vaše bolezni, običajno podporo letnih 6 gl. 30 kr. Če bi pa s to svoto ne mogli živeti, potem Vam ne bo drugega preostalo, nego priti semkaj, kjer Vas bomo spravili v sirotišnico in pojdete vsak četrtek, z drugimi ubožci vred, po občini. Občina ima 22.000 gl. dolga, preskrba revnih pa zahteva vedno večjih žrtev, tako, da so doklade že tako visoke, da je več revnejših ljudi prisiljenih prodati svoje imetje in se izseliti, ker ne morejo več zmagovati plačil. — Tak je položaj občine. Prosim Vas, da blagovolite odgovoriti, kako mislite s var uravnati. Občinski predstojnik: W. F. Scheppler. Občinski urad Tattenitz, 31. marca 1892.

Se je li mogoče čuditi, če pri takih razmerah občine skušajo, otresti se svojih ubogih z vsakovrstnimi sredstvi! Kakor poroča Fort Immigration comitee, se je celo umobolne, blazne in pohablence pošiljalo na občinske stroške v Ameriko, samo da so se jih iznebih, dokler amerikansko zakonodajstvo potom novih postav temu ni napravilo konec.

In kdo so reveži? Kateremu sloju pripadajo? So-li delomrzni falotje? Inama-Sternegg pravi v: »Osebnih razmerah dunajskih revežev,« da je bilo med podpiranimi možmi 57:5 rokodelcev, 9:3 dninarjev, 12:9 odstotkov uradnikov in pisarjev; 8:3 odstotkov jih je pripadalo prometu in trgovini, 1:3 odstotkov tovarniškimi podjetjem in samo 4 odstotkov je bilo brezposelnih.

Po dunajskem policijskem poročilu je bilo v letu 1888 do 1889, med 12.497 radi

beračenja a retiranih, 4986 obrtnikov in pomočnikov in med 9336 osebami, ki so se v istem času sami prijavili, 2487 obrtnikov.

Med onimi izgnanimi leta 1889, je bilo 26 vagantov in vagantinj, 213 obrtniških pomočnikov, 8 učencev, 28 mojstrov, in vrhu tega več trgovskih sotrudnikov in agentov. Največ njih je bilo starih od 20 do 30 let.

Od leta do leta narašča število onih, ki so prisiljeni prijati za potno palico in iskati sreče onkraj morja. Revez nima domovine. Ni odločilno, kje da sem rojen, temveč kjer lahko živim. Če moram v deželi zmrzovati ter trpeti glad, brez da bi se kdo čutil zavezanega pomagati mi, vzlic temu, da je dovolj živil na razpolago, če se moja bedo celo izrablja s tem, da se izkorišča moja delavno moč, tedaj ne živim v domovini, temveč v sovražnikovi deželi. In če se nacionalno-ekonomični Machiavelliji še tako trudijo dokazati, da nisem revež in da je moja glava, moje roke, moje noge, kapital. Kaj naj počnem revež, če nimam drugega nego bedo? Naj li njo ljubim? »Vojskovodje lažete,« je dejal Tiberij Grah svojim tovarišem, če pozivljate vojake v bojih, naj branijo grobovje in svetišča napram sovražnikom; nobeden njih nima domovinskega oltarja, in ne eden vseh Rimljanov groba prednikov, pač pa padajo le za razkošnost in bogastvo drugih. Gospodarje sveta jih imenujete, vzlic temu, da nimajo niti lastnega praga.

Kakor sledi sova mišim, delfin hitroplavajočim ribam, tako tudi človek zaslužku. Če se sme izvajati iz vedno naraščajočega izseljevanja, otežkočevanje pridobinskih razmer, potem se slednje grozno slabšajo. Severoameriške, združene države so cilj proti kateremu hité vsi zaslužka željni. Leta 1861 se je izselilo le 49 Avstrijcev tjakaj, leta 1891 pa uže 31.587.

Poprečno se jih je izselilo vsako petletje:

1861/65	1866/70	1871/75	1876/80	1881/85	1886/90
98	1783	5949	6793	18.955	26.446

To so pa le izseljenci, ki so se vkrcali v večjih pristaniščih kakor Hamburg in Bremen. Veliko jih je šlo tudi čez Antwerpen, Amsterdam, Rotterdam, Genuo. Leta 1891 se jih je izselilo okrog 20.000 samo iz Avstro-Ogrske. Poleg teh pridejo še v poštev izseljenci, ki so krenili proti vzhodu. Od teh sicer nimamo podatkov, vendar pa z ozirom na geografično lego Avstrije moremo reči, da jih je bilo mnogo.

DOMAČE VESTI

Resnici na ljubo! Tržaška tetka »Edinost« je prinesla v svoji 320. številki od dne 16. novembra t. l. pod naslovom: »Kako se postopa z našim ljudstvom na državni železnici!!«, notico o strašnem dogodku, ki se je baje pripetil med postajama Štanjel in Dutovlje.

Mučenik je bil seveda zopet prav pošten narodnjakar, ki je hotel, razgret od vipavskega vinskega duha, v *damskem kupeju* sedečim damam delati-svoje neslane dovtype. Baje je bil bolehen in ni mogel prenašati dima. Zakaj pa je hotel biti ravno v damskem kupeju, ko so vendar pri vsakem vlaku oddelki za nekadilce?!

Resnica je, da je na vsak način hotel ostati v damskem kupeju, kar pa je moškimi strogo prepovedano. Ker ga sprevodnik ni tam pustil, mu je narodnjakar grozil z naznanilom na ravnateljstvo, češ, da je sprevodnik z njim surovo ravnal.

V Dutovljah pa jo je hotel odkuriti hitrih krač, ker ga je bilo strah pred posledicami, kar pa mu je sprevodnik zabranil in ga oddal po predpisih tamošnjemu postajenačelniku.

Kdor ni na glavo padel, čita lahko med vrsticami notice v »Edinosti«, da stvar le ni taka, kakor jo opisuje njen dopisnik, in

da ima to zavijanje le namen, obdati se s sijajem narodnega mučeništva.

Kakor smo imeli priložnost opazovati v drugem slučaju, smo videli, kako narodno mučeništvo pravzaprav izgleda.

Ni še ravno dolgo temu, ko so v nočni vlak, ki vozi iz Jesenic v Trst, v Prvačini vstopili štirje narodno »olikani« fantki, med njimi tudi nek Jaklič. Razgrajali so kakor divjaki osrednje Afrike in nadlegovali potnike, dokler niso blizu Občine pospali. Sprevodnik se je vzlic temu vedel jako uljudno. Nadepolni mladi naraščaj je bil tudi poln vinskih duhov.

Da pa domišljavci okolo brezzobe tetke ne bodo menili, da je to le izmišljeno, jim celó povemo, da je bilo to dne 24. oktobra t. l. Kje je torej mučeništvo?! Iz teh dogodkov železničarji prav lahko razvidijo, kako resno se bori »Edinost« proti železniški upravi.

Narodni delavec piše: »O Jožetu Kopaču krožijo v zadnjem času prav čudne govorice. Slučajno smo izvedeli dejstva, da se nam mož skoro smili. Pravijo, da je začela v »delavskem domu« pometati druga metla, za Kopača menda piha oster in nevaren veter.

Vodstvo jugoslov. soc. dem. stranke, bi se Kopača rado iznebilo, ker ji je začel postajati vsled svoje nerodnosti in domišljavosti že kar nevaren. Dež za solncem mora priti, žalost za veseljem iti.

Studi se mi polemizirati z listom, katerega sotrudniki so policijski špijoni. In menda ravno zato domišlja si pisec one notice v »Narodnem delavcu« dejstvih o moji osebi, za katere se »blagim« dušam okoli »N. D. O.« kar smilim. V »delavskem domu« je res pričela metla pometati, ali ne proti meni, pač pa proti vsem onim, ki so vredni tovariši vaših Jakličev, Pircev, Stojkovičev, Škerjanec, Makaratijev in Škofov. Samo ta razlika je med nami in vami, da vržemo mi lumpe vun, vam pa, so dobro došli. Da sem vam nevaren, to verujem, saj vam podiram s poštenim delovanjem, kar vi s sleparstvom zidate.

Zakaj pa ste poslali prožnega mojstra Škerjanca k meni, da me nagovori k izdajstvu. In ker to ni šlo, ponujali ste mi po judežu Škerjancu tisočake. Raje ostanem reven in pošten, kakor bogat lump.

Obljubujem vam, da bodem še nadalje *neusmiljeno* razkrinkaval vaše nepošteno početje, neglede nato, če je moje delovanje vam ušeč ali ne.

V Trstu, dne 27. novembra 1909.

Josip Kopač.

Draginja in njeni provzročitelji.

More tako iti še nadalje? To vprašanje se vsiljuje vsem, ki morajo računati s pičljimi dohodki. Neprestano, teden za tednom se zvišujejo cene živil. Posledice vidijo k najhujemu, kar gre na račun države, k nezadostni prehrani ljudstva.

Dejstvo, da večina ljudstva nima — vsaj glede kakovosti — zadostnega živeža, je v današnjem času napredka in velikega bogastva, naravnost sramota. Da vlada res velika draginja, je dokazano s številkami. Cena za 50 kilogramov banatske pšenice je od l. 1896. do pretečenega leta poskočila od **7 kron 82 v. na 16 do 18 kron**, sedanja cena je **13 kron**. 50 kilogramov pšenične moke na debelo je stalo 1907 **13 kron 70 vin.**, julija pa že **25 kron**. Nič drugače ni s cenami kruha. Pri teh se pojavlja draginja v znižani teži kruha, kakor je razvidno iz sledečega pregleda:

Male žemlje, komad (najmanjša teža):
marca 1907 3·8 dekagramov
decembra 1908 3·3 »

torej **14 odstotno zvišanje cene.**

Navadne žemlje, komad (najmanjša teža):
marca 1907 5·4 dekagramov
decembra 1908 4·2 »

torej **27 odstotno zvišanje cene.**

Kilogram mešanega kruha je stal:

marca 1907 18·06 v.
decembra 1908 24·06 »

torej **30 odstotno zvišanje cene.**

Kilogram črnega kruha je stal:

marca 1907 19·02 v.
decembra 1908 28·28 »

torej **40 odstotno zvišanje cene.**

Kruhu ubogih se je torej cena najbolj zvišala. Dodajmo tem podatkom še pregled cen v vinarjih raznih drugih važnih živil za kilogram:

	1. januar 1907	sredi julija 1909 na debelo	Zvišanje cen
svinjska mast	160	188	28
goveja mast	160	172	12
moka	28	50	22
krompir	7·5	9·2	2
zdrobljenec (Gries)	31	50	19
mešan kruh	28	33	10
črn kruh	20	28·5	8·5
grah	38	54	26

K temu še pridejo visoke **mesne cene**, poskusi oddajalcev mleka in trgovcev z mlekom, da bi vsilili odjemalcem mleka, posebno pa industrijalnemu delavstvu, visoke cene, nadalje zvišanje cen vseh drugih potrebščin. To je seveda preveč za delavsko ljudstvo in prisiljeno je na odpor! A meščanske stranke v državnem zboru se za to niti ne brigajo! Če se zgražajo delavski sloji nad brezplodnim »delovanjem« državnega zbora, gre to le na račun meščanskih strank.

Cene živilom določa v prvi vrsti kapitalistični svetovni sejm. Toda današnji svetovni sejm se ne opravičuje draginj. Oskrbljeni smo zadostno s živili, celó na podlagi kapitalističnega reda.

To nam kaže pregled

svetovnega pridelka pšenice

v milijonih kvintalov po ameriški cenitvi.

Pridelalo se je namreč v letih

1904	393
1905	415
1906	432
1907	395
1908	398
1909	421

milijonov kvintalov.

Manjši pridelki l. 1907 in 1908 so zjednačeni s prihranki od l. 1906. **L. 1909 je svetovni pridelok za 20 milijonov meterskih stotov večji nego svetovna potreba.**

Svetovni sejm torej ni glavni vzrok draginje.

Kje je torej glavni vzrok? L. 1906 je bil uveden nov carinski tarif. Po tem tarifu se je carina za celo vrsto potrebščin, katere smo primorani dobivati iz inozemstva skoro podvojila.

Moko in žito dobivamo iz inozemstva v količinah, kakor nam jih predočuje sledeči pregled. Vse žito in vsa moka, ki se uvaža iz carinskega inozemstva v celokupno ozemlje Avstrije in Ogerske, se porabi večinoma v Avstriji.

Uvoz je znašal:

	pšenice	pšenice moke	rži
	meterskih stotov		
1909 prvo polletje	336.816	9.942	377.222
1908 celo leto	79.016	8.416	192.476
1907 » »	23.823	8.453	23.476
1906 » »	245.954	9.406	1.456
1905 » »	1.081.600	10.954	390.431
1904 » »	2.192.973	10.647	406.514
1903 » »	224.461	8.510	63.227

ječmena ovsu koruze
meterskih stotov

1909 prvo polletje	36.420	77.577	487.084
1908 celo leto	9.653	7.082	789.129
1907 » »	14.286	6.082	1.016.736
1906 » »	71.851	147.008	1.387.243
1905 » »	478.125	745.997	4.702.106
1904 » »	701.010	310.924	3.579.122
1903 » »	155.649	177.267	2.827.221

Visoko urožno carino plačujejo večinoma odjemalci na drobno.

Da interesi kmetov večinoma niso jednaki interesom krušnih oderuhov, da je dostikrat celo kmet potreben cenih živil, nam pričajo razmere na Gornjem Avstrijskem. Zemljišče na Gornjem Avstrijskem, skupaj 1.150.000 hektarov so razdeljena med 109.229 posestnikov in sicer imajo:

	Število posestnikov
(Kmetije z malim obratom)	
do 5 hektarov (kmetije)	67.218
(Kmetije s srednim obratom)	
5 do 20 hektarov	26.368
(Kmetije z velikim obratom)	
20 do 100 hektarov	15.368
(Kmetije z veleobratom)	
čez 100 hektarov	275
Skupaj	109.229

Gotovo je, da mali posestniki navadno ne morejo prodajati žita temveč ga morajo še dokupovati. 67.218 kmetije, to je več nego dve tretjini vseh posestnikov, nima torej nikakih koristi od visokih cen žita in živil. Od ostale tretjine ima le 26.368 srednje velikih kmetij jako majhen dobiček. Glavni del plena velikih kmetov in pa 275 posestnikov. Ti slednji tvorijo skupaj le eno osmino vseh posestnikov, dočim ostalih sedem osmin nima nikake ali pa le jako malo koristi od oderuskega podražanja živil.

(Konec prihodnjic.)

Kako se Avstrija gospodarsko uničuje.

Pred nekaj časa je izšlo v Budimpešti letno poročilo trgovske zbornice za leto 1908. Slike, ki se dajo iz njega posneti, so jako žalostne. Na vseh straneh se kaže, da je dohodbena mogočnost jako nazadovala, brez da bi bilo za naprej pričakovati izboljšanja. V nekako samotolažbo se povdarja, da je v drugi polovici države, torej v Avstriji, še veliko slabše. Nove mednarodne trgovinske in carinske pogodbe so zunanjo trgovino skupne države jako oslabele; vendar je pa pri tem veliko bolj prizadeta Avstrija nego Ogrska, ker je imela več izvoza. Ta trditvev je menda tudi prava, kajti Ogrska sploh se nima tako krepke in razvite industrije, da bi mogla misliti na izvoz. Konečno poročilo še povdarja, da v doglednem času ni pričakovati, da bi se te razmere izboljšale, kajti akcija Rosne in Hercegovine je pri balkanskih narodih provzročila precej nevolje, katero še posebno pospešuje agrarni vpliv obeh državnih polovic, ki se bode jako težko odpravil.

Jako žalosten je po poročilu pogled v gospodarsko bodočnost Ogrske, še žalostnejši pa za Avstrijo. Vsled intrig agrarnih krušnih oderuhov v Avstriji, ni bilo mogoče napraviti zakona, po katerem bi bilo mogoče za Srbijo in Rumunijo skleniti trgovinske pogodbe in omogočiti izvoz industrijskih izdelkov na Balkanu in tako ustvariti priliko za delo. Ob južni državni meji vladajo s colninsko vojno, kajti Srbija kakor Avstrija storita vse, da si gospodarsko škudujeta kolikor mogoče.

Srbija nalaga na vse avstrijske izdelke colnino po takozvanem minimalnem tarifu, ki je pa tako visok, da onemogočuje vsako konkurenco z blagom nemške, angleške ali francoske provenijence. Izpodrinila je vsled tega že avstrijsko trgovino iz srbskih tal. Koliko je Avstrija v tem boju trpela od 6. julija leta 1906, t. j. odkar stojimo v colninskem

boju, naj nam pričajo sledeče številke, ki so povzete iz mednarodne statistike.

	V Srbijo se je vozila v frankih in sicer:	
iz	leta 1904	1905
Avstro-Ogrske	36,583.709	33,375.501
Nemčije	8,054.981	7,263.237
Anglije	5,002.120	5,313.849
Francije	974.586	819.352
Rumunije	1,254.540	620.285
Turčije	1,965.236	2,602.648
Belgije	560.893	356.072
Bulgarije	2,103.361	2,325.147

Po colninskem konfliktu od 6. julija 1906 se je to razmerje precej podruščilo in imelo posebno za Avstrijo žalostne posledice, ki se izražajo v sledečih številkah:

	V Srbijo je uvozila v frankih in sicer iz leta 1907 proti 1905	
Avstro-Ogrske	25,600.000 —	7,775.000
Nemčije	20,320.000 +	13,057.000
Anglije	10,220.000 +	4,907.000
Francije	2,429.000 +	1,610.000
Rumunije	1,752.000 +	1,132.000
Turčije	3,327.000 +	725.000
Belgije	756.000 +	400.000
Bulgarije	308.000 +	2,017.000

Nemčija, Anglija, Francija, Rumunija, Turčija in Belgija so že v prvem letu colninske vojne napravile uvoz v Srbijo za 21,831,000 frankov blaga med tem ko se je uvoz Avstro-Ogrske znižal za 7,775.000 frankov. Sama Nemčija je vpeljala v tem jednom letu za 13 milijonov frankov več. Leta 1908 se je to razmerje za Avstrijo seveda še bolj poslabšalo; le žal, da še nimamo na razpolago tozadevnih števil. Da je pa v letošnjem letu 1909 priklopelo do vrhunca, to čutimo vendar vsi na vsih koncih in krajih in Avstrija je vzlic svoji ugodni geografski legi popolnoma izrinjena iz Balkana.

Da je to razmerje seveda tudi neugodno vplivalo na gospodarske razmere Srbije, glede izvoza, je povsem naravno.

Srbija je izvažala pred in po colninski vojni tako-le, in sicer v

države	1905	1907
Avstro-Ogrsko	64,712.406	12,939.174
Nemčijo	2,116.880	32,842.623
Anglijo	2.500	2,271.949
Turčijo	2,145.607	4,418.003
Belgijo	230.107	13,010.848
Francijo	36.685	2,698.400
Rumunijo	843.165	1,187.161
Bulgarijo	1,220.533	1,700.293
Egipt		1,637.169

Izvoz živine in drugih kmetijskih pridelkov v Avstrijo se je torej v času, za katerega imamo natančne podatke, znižal za 51,783.232 frankov, povišal pa za 30,725.743 frankov v Nemčiji in za 12,780.731 frankov v Belgiji. Nazadovanje izvoza industrijskih produktov iz Avstrije v Srbijo, kakor tudi nazadovanje izvoza agrarnih produktov iz Srbije v Avstrijo, so gospodarsko jako oškodovali Avstrijo, posebno zato, ker ni bilo mogoče dobiti nadomestila za izvoz v druge kraje. Z anekcijo Bosne in Hercegovine smo pa zgubili tudi veliko tržne prilike v Turčiji. Ravno tako zgubljava rumunski trg, ker se ne more skleniti trgovinske pogodbe. Splošne razmere svetovnega trga pa tudi vplivajo na naše razmere tako, da je brezposelnost vsak dan večja. Avstrija je pa industrijalna država. Razvija se v smislu kapitalistične kulture in avstrijsko prebivalstvo se mora preživljati z lastnimi, v okviru rmenno-črne meje pridelanimi proizvodi. Zaradi tega, ker je izvoz srbske živine skoro nemogoč, je pa tudi cena mesa taka, da si ga tisoči in tisoči ne morejo več kupovati. Logično je pa po vsem tem, da tudi drugi pridelki in potrebščine hité s cenami navzgor, ki onemogočuje vsak promet in pospešuje bedo nižjih slojev kakor nikdar popreje.

Ne da se več tajiti, da bo avstrijsko gospodarsko življenje na tej poti, na kateri

se nahajamo, popolnoma uničeno in to le po krivdi fevdalno-agrarnih gospodov, ki imajo državne vajeti v svojih rokah. Le tako naprej in posledice ne bodo izostale. Za delavstvo je pa skrajni čas, da se počne za svoje razmere samo brigati in se ne zanaša več na »od boga postavljene narodne voditelje,« ki so na najboljšem potu, da spravijo državo v propad.

Konferenca

organiziranih strojevodij in kurjačev c. kr. državnih železnic, c. kr. severne železnice, državnoželezniške družbe, avstrijske severno-zapadne železnice, južnoseverne nemške zvezne železnice in česke sev. železnice.

(Konec.)

Popolnoma pravilno ravna železniško ministerstvo, če določa, da se lokomotive morajo vporabljeti, kolikor je to le mogoče. Prvotno je imel vsak strojevodja svojo lokomotivo; če je bil on prost, je ostala tudi lokomotiva pod lopo in čakala tam svojega gospodarja, dokler ni prišel v službo. Za železniško upravo to gotovo ni bilo ekonomično. Zato je uvedla nov sistem, da namreč lokomotive ne rabi le en sam strojevodja, nego da jo v potrebi more zasesti tudi kak drugi strojevodja. Pri individualnem zaračunanju premije pa ravno vsled te nove naredbe strojevniki mnogo trpijo na svojih premijah. Premog na tenderju tvori takorekoč kapital strojevodje in kurjača. Zato se pri prevzemahju lokomotive naravno vedno dogajajo tudi prepiri. Kdor pri teh prepirih bolj kriči in kdor je tudi bolj umazan, oni navadno tudi odnese največji dobiček.

Če se tedaj lokomotiva rabi skupno, se logično temu mora zaračunati tudi premija na podlagi skupne vporabe lokomotive; ker le tako se zamorejo pravično in jednako razdeliti prihranki na premoğu.

Govornik je konečno predlagal sledečo resolucijo, ki je bila po dolgi debati z malimi spremembami prvotnega besedila jednoglasno sprejeta.

RESOLUCIJA:

Danes, dne 4. oktobra 1909 na Dunaju, v delavskem domu, X. Laxenburgerstrasse 10, zbrani strojevodje in kurjači odobravajo zahteve eksekutivnega komiteja glede uravnanja premije za prihranjenje materijala po sistemu uveljavljenem pri državnoželezniški družbi.

Zbrani pozivljajo centralo splošnega pravovarstvenega in strokovnega društva, da združeno z obema koaliriranima društva strojevodij ukrene nemudoma energične korake, ter sploh vse potrebno, da se sedanje neznosne razmere glede premij pri c. kr. državnih kakor tudi pri podržavljenih železnicah čimpreje ugodno rešijo za osobe.

Zborovalci se trdno držijo stališča, da se pri uravnavanju premij brezpogojno vpošteva minimalni zaslužek in da se odnosni načrt železniškega ministerstva predno se isti uveljavi, predloži članom personalne komisije in onim centralnega odbora strojevodij in kurjačev uslužbenih pri c. kr. državnih kakor tudi pri podržavljenih privatnih železnicah.

V načrtu pa mora biti izražen princip, da vsi oni strojevodje in kurjači, ki kljub napornemu delu dosežejo v mesecu le malo število reduciranih kilometrov, dobijo premijo v minimalnem znesku, ki naj kot prispevek z njihovim postranskim dohodkom omogoči življenje.

Kvota kurjačevega zaslužka ima znašati 65 odstotkov strojevodjeve kvote. Konferenca zahteva pavšaliranje principijelno in izjavlja, da hoče z vsemi sredstvi delovati za spopolnjenje organizacije, ki mora izvesti tudi te zahteve.

K prvi točki dnevnega reda je sođr. Pfeffer (Brno) predložil v debati več pred-

logov, tičočih se izboljšanja premijskega sistema uveljavljenega pri državnoželezniški družbi. Ti predlogi so bili oddani personalni komisiji, da jih prouči in nato ukrene nadaljne korake.

K drugi točki dnevnega reda je poročal sodr. Adolf Müller. Njegovi predlogi, tičočiji se norm glede avtomatičnega napredovanja so bili odkazani personalni komisiji.

K tretji točki dnevnega reda je sodr. Moraczewski v kratkih besedah opisal žalosten položaj galiških uslužbencev. Konečno je bil jednoglasno sprejet predlog sodruga Hartenthaler-ja (Hütteldorf), da se bojujočemu švedskemu delavstvu izrečejo vse simpatije in glasom katerega se delegatje zavezujejo pripomoči stavkujočim tudi do finančne podpore. S tem je bila konferenca zaključena.

Železniška nesreča pri Št. Hipolitu. Delavska smrt.

Blizu Sv. Hipolita (St. Pölten) na Nižjem Avstrijskem se je v nedeljo 21. novembra zgodila strašna železniška nesreča. Vlak je **porozil enajst delavcev. Devet jih je bilo takoj mrtvih.** Za stavbna dela na progi jemljejo na avstrijskih železnicah poleg omejenega števila stalnih delavcev, od slučajja do slučajja tudi tuje delavce, največ z Ogrskega in s Hrvaškega. S temi delavci ravna skoraj kakor s tržnim blagom. V teh deželah se bavijo nekateri spekulativni ljudje s posredovanjem takega dela. Oni poznajo domače ljudstvo, proizvedujejo, kje je treba delavcev, pa jih potem nabirajo v partije in vodijo, včasih res kakor čredo ovac, tja, kjer jih zahtevajo. Tako je bila tudi večja partija takih delavcev na zapadni progi državne železnice na Nižjem Avstrijskem. Proga se je popravljala in menjavali so se pragi. Delo je bilo nujno in se je vsled tega delalo tudi v nedeljo. Zato je tudi železniški ravnač Pettermann pomagal, da si to ni bila njegova dolžnost. Delalo se je ravno na ovinku, kjer se vidi na eno stran komaj 100 metrov daleč, na drugo pa še manj. Proga je globoko zasekana v hrib; na obeh straneh je precej globok jarek, iz katerega se navpično dviga oporno zidovje. Vlak zapušča tukaj navadno mnogo več dima kakor, na odprti progi, kjer se veliko hitreje izgublja. Včasih je vse tako zastrto, da ni videti prsta pred očesom. Tako je bilo tudi v nedeljo. V postaji Sv. Hipolit sta se imela križati oboje in tovorni vlak. Vsled zamude se to ni zgodilo. Delavcem ni bilo znano, da je nastala izprememba. Prišel je tovorni vlak na prvem tiru; delavci so bili na drugem. Ker se v dimu ni videlo, so počakali s delom, da se izčisti. Naenkrat je bila pred njimi lokomotiva osebnega vlaka, še en hip, en strašen krik iz enajstih grl — in grozna nesreča je bila gotova. Bled kakor smrt je strojevodja ustavil vlak, ki je bil ves pobrizgan s človeško krvjo. Med kolesi so viseli kosci človeškega mesa, kože, v enem kolesu je bila vtaknjena cela roka, na progi so ležali razmrevarjeni ostanki človeških trupel, tu glava, tam noga, tam nekaj, kar sploh ni bilo poznati. Trije ranjenci so še živeli.

Ves tresoč se, pa vendar z mrzlično naglico skoči strojevodja na svoje mesto, da poleti po pomoč, če še ni prepozno. . . Na postaji so sestavili za silo pomožen vlak, ki je šel naprej po ranjence, potem družega, ki je pripeljal ostanke trupel. . . In v sredo **24 novem.** so jih pokopali ob ogromni udeležbi železničarjev, ki so jim položili vence na grob.

A vsa ta groza bi bila nepotrebna, če ne bi železniška uprava varčevala tam, kjer se da prihraniti komaj par kronic, če bi bila namestila par ljudi za stražo, da bi bili mogli obvestiti delavce, ko je prihajal usodni vlak. . .

Državna konferenca

zapisovalcev vozov, skladišnih slug in pisalcev nakladnih listov.

Dne 26. oktobra se je vršila na Dunaju, v delavskem domu, v X. okraju, državna konferenca zapisovalcev vozov, skladišnih slug in pisalcev nakladnih listov, katero je sklicala centrala Splošnega pravovarstvenega in strokovnega društva na Dunaju. Zastopanih je bilo 34 krajevnih skupin po 46 odposlancih. Centralo sta zastopala sodr. Adolf Müller in J. Somitsch, praško tajništvo pa sodr. Koranda. Od centralne personalne komisije je bil navzoč sodr. Sommerfeld.

Predsedoval je tej konferenci sodr. Sommerfeld, zapisnik pa je vodil sodr. Somitsch.

K prvi točki dnevnega reda: »Položaj, želje in zahteve pisalcev vozov in nakladnih listov in skladišnih slug vseh avstrijskih železnic«, je stvarno in temeljito poročal sodr. Adolf Müller. Po izvršnih izvajanjih o položaju že omenjenih treh kategorij je posebno povdarjal opravičene želje in zahteve tičočee se slabega položaja in neprimerne postopanja od strani predpostavljenih, katerim naj se čimprej ugodi. Opozarjal je, naj se naj stavijo v krajšem času dosegljive zahteve. Čeravno bode pri tem ostalo neizpoljenih še mnogo želja, vendar se mora krepko nastopati proti predbacivanju naših nasprotnikov in pa onih, ki niso zmožni misliti in vedno le menijo, da organizacija premalo stori za te kategorije.

Ker so bili uslužbenci teh kategorij vposleni le proti dnevni mezdi, kakor je to pri zasebnih železnicah deloma še sedaj v navadi, se je vsled truda organizacije s časom uvedlo štabiliziranje teh uslužbencev, posebno pa v zadnjem času pri južni železnici. Govornik je nadalje omenjal avtomatiko, ki se je uvedla leta 1905 po dolgem boju organizacije, potem zboljšanje plač in avtomatike leta 1906; nadaljna zboljšanja leta 1907 pri zasebnih in 1908 oziroma 1909 pri državnih železnicah.

Organizacija se je tudi potrudila, da se je pri starejih uslužbencih vpoštevala službena doba glede skrajšanja napredovalnih rokov, da so v primerni plačilni stopinji napram mlajšim uslužbencem. Ker so pa deputacije indiferentnih z nam nasprotnimi poslanci staknili vse luknje in vedno kvantali o zapostavljanju starejših uslužbencev, se je ministerstvo izmuznilo iz mreže na ta način, da starim ni dalo ničesar, med tem ko je mladim že pri začetni plači podaljšalo napredovalne dobe. Vsled tega stareji uslužbenci niso pridobili ničesar, mlajši pa morajo za eno in pol leta dalje čakati.

Lep vspeh je dosegla organizacija tudi glede skrajnega službenega časa. Seveda se to ni povsod izvršeno. Temu so pa krive krajevne razmere. Kdor torej kvasi, da organizacija ni storila ničesar, govori to le iz hudobije. Opomniti je na to, da so ravno ljudje, ki kaj takega besedičijo, v vrstah istih, ki so odbili se svojim glasovanjem boljši košček kruha, katerega bi bili pridobili, če bi bil sprejet predlog *dr. Ellenbogna*.

Tem izvajanjem je sledila živahna debata, katere so se vdeležili malone vsi delegatje.

Nato sta se enoglasno sprejela sledeča predloga:

a) za zapisovalce vozov:

1. Zapisovalce vozov naj se po dveletnem službovanju v plačilni stopinji letnih 1100 kron in po prestopu izpitu imenuje poduradnikom z naslovom, »nadglednik vozovnega prometa« in pa uvrsti v poduradniško skupino.

2. Pomožnim zapisovalcem vozov in uslužbencem, ki so uvrščeni proti dnevni mezdi, naj se zviša dnina na tri krome.

3. Za zapisovalce vozov, ki so redno pri tej službi, naj se uvede službeni čas po 12/24 ur. Za iste pa, ki opravljajo le dnevno službo, je uvesti dva plačana, službe prosta dneva v vsakem mesecu.

4. Pavšal za pisne potrebščine naj se zviša na 1 krono na mesec.

5. Uvede naj se pavšal za obutev.

6. Za bluzo naj se skrajša nošna doba na eno leto, za kožuh pa na tri leta. Razen tega naj se jim podelijo črni plašči in dežni plašči.

b) Za pisalce nakladnih listov in skladišne slug:

1. Pisalce nakladnih listov in skladišne slug naj se uvrsti v službeno skupino B pod imenom »nakladni nadzorniki«.

2. Uvedejo naj se dveletni napredovalni roki do končne plačilne stopnje.

3. Pripusti naj se skladišne slug in pisalce nakladnih listov k izpitu za skladišne nadzornike. Mesta skladišnih nadzornikov naj se izpolnijo načelno le z uslužbenci iz kategorije pisalcev nakladnih listov in skladišnih nadzornikov.

4. Podelitev pavšala 1 krome za pisalne potrebščine pisalcem nakladnih listov in skladišnim slugom.

5. Ureditev službenega časa v smislu predloga centralnega delavskega odbora glede ureditve delavnega časa in uvednje najmanj dveh plačanih prostih dni v mesecu.

Uvedenje 12/24 urnega službenega reda za vse v turnu uvrščene pisalce nakladnih listov in skladišne slug.

6. Skrajšanje nošne dobe za bluzo na eno leto, za sukno sukno na dve leti in podelitev črnih plaščev.

V drugih točkah se strinjajo zapisovalci vozov, pisalci nakladnih listov in skladišni slug vseh železnic z zahtevami skupnega oboja c. kr. državnih železnic, katere so se stavile leta 1907 v centralnem odboru personalne komisije in v centralnem delavskem odboru c. k. drž. železnice.

Ker so pri južni železnici drugačne razmere, se je sklenilo, pustiti že izdelani spomenici veljavo in storiti to potrebne korake.

K drugi točki, »organizacija«, je imel poučni govor sodr. Müller.

Po živahni debati se je sklenila vreditev zaupniškega sistema. Nato se je zaključila prva konferenca teh kategorij.

Naloga zapisovalcev vozov, pisalcev nakladnih listov in skladišnih slug pa je, ne-le zahteve staviti, temveč tudi skrbeti za večjo moč organizacije in pa za močno zaslombo, da se bodo zamogli izvesti sklepi konference.

Konferenca južnoželezniških delavcev v Beljaku.

V Beljaku so se zbrali dne 21. novembra t. l. zastopniki južnoželezniških delavcev, da zavzemajo svoje stališče napram ravnokar izdanim pravilom provizijskega sklada za delavce južne železnice, ki ima početi s poslovanjem 1. januarja 1910.

Konferenca je bila sklicana po centrali splošnega in strokovnega društva za Avstrijo in so bili po otvoritvi v predsedstvo voljeni sledeči sodrugi: Sodr. Glaser Fran predsednikom in sodr. Kopač Josip zapisnikarjem.

Zastopanih je bilo 30 krajevnih skupin po 50 delegatih.

Večji del pravil se je odobril in le pri posameznih §§ se je sklenilo, da se upravi predlože spremembni predlogi, katere bo uprava skoro gotovo tudi upoštevala. Z uzorno stvarnostjo so delegatje razmotrivali točko za točko, dobro se zavedajo velike odgovornosti, katero so prevzeli. Naravno je torej, da bode plod tega dela velepomemben za delavce južne železnice.

Z ozirom na prekratek čas, nam žalibog za danes ni mogoče objaviti pravil. Vsekako se nam pa zdi potrebno, seznaniti naše sodruga s sklepi konference, kateri se takoj predlože južnoželezniški upravi.

§ 2. točka 1a — Karenčna doba: Karenčna doba naj se zniža od 3 let na 1 leto, kakor je to vpeljano pri c. kr. državnih železnicah.

§ 2 točka 1b — Ponovna preiskava: Pri vsprejetju v prov. sklad, naj se odpravi ponovna zdravniška preiskava.

§ 2. točka 2, 4, 5. — Izključenje od vsprejema. Tudi oni uslužbenci, ki so na-

stavljene s posebno pogodbo, naj se vsprejmejo v prov. sklad.

§ 2. točka 3. — Vsprejem delavk Otroci onih delavk, ki so članice prov. sklada, naj imajo ravno tiste preskrbovalne pravice, kakor otroci drugih članov.

§ 8. točka I. 2 — Plačilna svota. Svota, na podlagi katere se proračunajo doneski, naj se računa od 100% in ne od 85% plačilne svote

§ 8 točka I. 5 — Prememba plače tekom meseca. V tem slučaju naj se vpošteva resnična plača dotičnega meseca.

§ 8. točka I. 6 — Znižanje plače. V tem slučaju naj se računajo doneski od višje plače toliko časa, dokler član sam pismenim potom ne zahteva premembe.

§ 8. točka II. 1 — Prekoračanje let. Doplačila za prekoračena leta naj se dovolijo na 60 mesečnih obrokov in ne na 24.

§ 9 točka 3 — Dopusti Dopusti se morajo vračunati v vsakem slučaju.

§ 13. točka 2. — Najvišja provizija. Ko doseže član najvišjo provizijo (100%), naj se mu dovoli, da sme prositi za vpokojitev.

§ 13. točka 4 a, b. — Izvanredna provizija. Nezgodna renta in pa obresti odpravninskega kapitala ne smejo uplivati na izvanredno ali pa redno provizijo.

§ 20. točka 1. — Omejitev provizije. — Določba, da provizija in nezgodna renta ne smeta presegati 100% oziroma 120% delavnega zaslužka naj se odpravi.

§ 20. točka 2. — Omejitev provizije. — Določba, da se lahko skrajša provizija do dveh tretin pri odškodninah na podlagi postav 5. III. 1869 in 12. VII. 1902 ali pa ogrske postav XVIII, odpade z premembo § 13. točka 4.

§ 24. točka 4. — Izvanredna provizija za vdove. — Določba, da se izvanredna provizija pri nezgodnih odškodninah ne izplača, oziroma celotno ne izplača, odpade z ozirom na črtanje § 23. točke 4 a b.

§ 29. — Omejitev provizije za vdove. Glej § 13. točka a b in § 20. točka 2.

§ 35. Smrtna četrtina (Stabequartal). V predlogu sicer označena, pa črtana tozadevna določba, naj se zopet sprejme.

§ 39. točka 5. — Plodonosno nalaganje razpolagajočega denarja. Kako se ima nalagati razpolagajoči denar, naj določa uprava južne železnice sporazumno z odborom, in ne svojevoljno.

§ 40. točka 1. — Odbor. Natančnejša določba glede »Blizine Dunaja« in »Blizine Budimpešte«.

§ 41. točka 1. — Odborove seje. Odbor naj se shaja vsaj vsako četrtletje, (na polletno) kakor na c. kr. drž. železnicah.

§ 42. točka 1. b c. — Delokrog odbora. O plodonosnosti razpolagajočega denarja in dovoljevanju milostnih ugodnosti, naj sme odločati odbor.

Odločevalne pravice odbora naj bodo:

§ 2. točka 5. — Oproščenje od članstva;

§ 2. točka 6. — primoranjje ali opravičenje članstva; § 5. točka 1. — sprejem v provizijski sklad; § 15. točka 3. — pravice pri odpustu v službe; § 15. točka 5. — pravice pri prostovoljnem izstopu; § 16. točka 3. — vračunanje prejšnje službene dobe;

§ 19. točka 2, 3. — ustavljenje provizije; § 25. — osvoboditev od provizije za vdove; § 28. točka 2. — dovolitev izgubljenih provizij za vdove; § 33. točka 4. — renta za sirote po normalni starosti; § 37. — odmerjenje provizije.

Vse predstojee premembe v predloženih pravilih je konferenca po temeljiti debati enoglasno sklenila, ker so bili delegatje mnjenja, da se v zavodu samem napravi precej tak red, ki bo v korist delavstva, in da ne bo treba takoj s početka poslovanja zopet zahtevati poboljškov.

Provizijska pravila so z ozirom na ravnokar omenjene premembe vspremljive in pomenijo zopet velik korak naprej. Organizacija se je trudila leta in leta, dokler je končno izprešala leta 1907 od uprave ob-

ljubo, da se ustanovi 1. januarja 1910 provizijski sklad za delavce.

Na delavcih samih je pa ležeče, da to pridobitev hranijo in izboljšajo. Zgodilo se bo to seveda le tedaj, če ostane delavstvo zvesto svoji moči, svoji organizaciji.

Zopet en dokaz več, da je edino in izključno socijalno-demokratska železničarska organizacija tista, ki se v resnici bori za izboljšanje gmotnega položaja železničarjev.

Sodrugí ne pozabite tega dejstva!

Odgovor „Nar. delavcu“.

Pri N. D. O. v Trstu mora biti nekaj v neredu. Dr. Josip Mandič napisal je dolgo odprto pismo državnemu poslancu Valentinu Pittoniju, in »Narodni Delavec« si je privoščil skoraj v jedni celi koloni svoje priloge mojo osebo. Meni je prav; tako pridemo končno na jasno! Le nekaj bi zadržal takoj v uvodu; da namreč nisem prav nič nervozen radi ustanovitve podružnice železničarjev. pač obsojam rovanje pristašev N. D. O. med železničarji kot skrajno škodljivo in izdajalsko. Izjavljam vnovič, kakor sem že storil svoj čas v »Delavskem Listu«, da je ravno ustanovitev N. delavske organizacije vplivala odločilno name, da sem vstopil v socijalno-demokratsko stranko, dasi sem bil zapustil že dolgo prej vrste narodne in napredne stranke na Goriškem, ker ondi nisem videl družega nego brezvestno izkoriščanje narodnih zavodov in slišal polno gujilnih fraz o narodnosti, svobodi in napredku. Kar je tam dobrega, ustanovil sem jaz: »Trgovsko-obrtno zadrugo«, »Narodni sklad«, »Mizarsko zadrugo«, »Pevsko in glasbeno društvo«; spraval sem do moči »Goriško ljudsko posojilnico«, — seveda vse zato, da je na zavode, ki nečejo koristiti planila četa »narodnjakov«, kakor jata lačnih vran. Takoj pri vstopu v socialnodemokratsko stranko sem smatral za svojo prvo dolžnost, prepričati se ne-le o razmerah v politični stranki, marveč tudi o onih strokovne organizacije. Naj mi le dovoli »Narodni delavec«, trditev, da smatram strokovno organizacijo »das Rückgrat der socialdemokratischen Partei« in jaz pravim z njimi, da so strokovne organizacije jedro našega dela, naše moči. — Zato je bila moja prva dolžnost, udeleževati se shodov in zborovanj železničarjev na Goriškem. — V to svrhu sem se priporočil tajništvu in posameznim železničarjem, naj me skrbno obveščajo o vsakem zborovanju, da morem iti med železničarje ter se tam poučevati o delovanju in stremljenju železničarske strokovne organizacije, kateri sem obenem ponudil svojo pomoč kot pravnik.

Ako dopisovalec »Narodnega delavca« meni, da sem s tem storil kaj slabega, — slobodno mu tako mnenje. — Jaz čutim kot strankar dolžnost, poznati razmere strokovne organizacije železničarjev ter delati med njimi, kolikor mi dopuščajo čas in moči. Železničarjem naj se odpirajo le oči, da bodo videli prav, in da spoznajo, kedo je dejanski njih prijatelj, in kedo ni. — Kdor ima oči in svojo glavo med železničarji, kmalu uvidi in spozna to-le:

Takrat, ko je bil železničar zanemarjen in zaničevan, se ni brigala za nj nobena stranka, in posebno ne med Slovenci eden inteligen ten človek, marveč bila je internacionalna svetovna socijaldemokratska stranka, ki je ustanavljala železničarske organizacije ter jih tako dovedla do moči in vpliva, kakoršnega imajo danes. — Slovenski narodnjakarji za obstoj železničarske organizacije niti vedeli niso dolgo časa. — Takrat, ko je bil narodnjakarjem proletarec še lump in baraba, takrat je socijalnodemokratska stranka že delala, a danes ima ta stranka v državnem zboru 88 poslancev in predstavlja veliko politično moč! Vse, kar so delavci proletarci in železničarji na Avstrijskem pridobili do danes, to je plod dela in stremljenja socijaldemokratske stranke in po njej ustanovljenih

strokovnih organizacijah. — Do nedavno je bila strokovna organizacija železničarjev edino mogočno telo v celi Avstriji, in zato je v kratkem času toliko dosegla, zato so danes združeni železničarji faktor v javnem in socijalnem življenju. — Poleg te organizacije ni bilo nobene, in niti toliko nikdo ni storil in dosegel za železničarje, kolikor je črnega za nohtom. — Kdor je začel rušiti to mogočno organizacijo, je toraj podlež in izdajalec, in eden največjih med temi mora biti pač dopisovalec »Narodnega delavca«, ki bi imel tudi zaslugo, ko bi se jela rušiti disciplina dosedaj edini proletarske in železničarske organizacije na Goriškem. — Ta dopisnik mi govori iz srca, ako pravi, da se organizacij in strank ne dela z lažmi; kajti največja laž in švindel je N. D. O. in nova »Zveza železničarjev« na sebi. Prav pravi dopisnik, da se ne sme vabiti železničarjev z lažmi in teroriziranjem v organizacijo, prav pravi, da človek, ki je vstopil v organizacijo le vsled strankarskih in sumljivih obljub, ni trajen. No, dopisnik bi moral dostaviti, da nastopa tako le N. D. O. in Zveza jugoslovanskih železničarjev. Ali ni N. D. O. od pričetka sém na onem zapnem shodu brezobrazno učila delavce boja s pestmi? Ali ste že pozabili pobjoco, ki jo je ta baje delavska organizacija nomenoma priredila v Trstu? — Dosedanji plovci dela so vidni vsakemu še tako omejenemu človeku. — Ako socijal-demokratska stranka in strokovna organizacija nastopa z zavestjo, in ako haj obeča, sme in more to storiti, ker se lahko ozira na plodno delo tolikih let. — Ako pa nastopa malo število šovinistično razgretih železničarjev, ki hoče cepiti moči dosedanje organizacije, potem sploh nima drugega sredstva nego laž, prazne obljube in podtikovanje! In to je glavno delo N. D. O. in Zveze jugoslovanskih železničarjev — ker druge vsebine pač najti ne more.

Dopisnik mi očita, da sem neželezničar in odvetniški kandidat? Ali ni vse izdajalsko in krumirsko gibanje v vrstah slovenskih železničarjev njegova inicijativa? Ali si je pri kaki stranki toliko obečalo, kakor iz ust tega »organizatorja?« In zato ima dopisnik prav, ako pravi: »Strankarstvo je vedno škodovalo nam železničarjem! — A strankarstvo, ki se je zavedlo po N. D. O. med železničarje, je strankarstvo najnižje vrste! Kdaj pa se je N. D. O. ustanovila? Morda ne takrat, ko je stopila v veljavo splošna volilna pravica? Dotokrat tržaški narodnjakarji delavcev niso rabili v politiki, zato tudi delavske organizacije ni bilo. Očitanje strankarstva železničarski organizaciji ni torej nič drugega nego jezuitski rek: ti rečem, da mi ne porečeš!

Sicer pa hočem biti tudi odkritosrčen ter izrekam prav samozavestno, da sem sicer zahajal poldrugo leto na železničarska zborovanja, da se prepričam o razmerah, da pa sem tudi trdnega prepričanja, da organizacija železničarjev ostane nepremagljiva bdnjava železničarskih interesov, ako bo vsak posamezen član trden in izobražen socijalist. — Ker sem socijalist, zato zahajam med železničarje, da lahko vršim svojo dolžnost kot član politične organizacije ter budim med železničarji zavest socijalizma.

Prepričan sem, da je politična socijalnodemokratska stranka vstvarila železničarsko organizacijo ter da ta organizacija razpade in se podere v trenutku, ko bo konec socijalno demokratične stranke. — Da pa do tega ne pride, jamči dejstvo, da je N. D. O. in vse njeno počenjanje ena sama velika laž ter izdajstvo najvitalnejših interesov delavstva.

V Gorici, dne 26. 11. 09.

Dr. H. Tuma.

Železničarji! Zahtevajte povsod Vaš strokovni list „Železničar“.

Razne stvari.

Zdravniško vprašanje v Ljubljani. Državni železničarji se v zadnjem času trudijo, pridobiti si drugo zdravniško moč. S tem kažejo, da niti domačih razmer ne poznajo, kajti, če bi se za to brigali, bi morali pač pripoznati, da je ta želja popolnoma neopravičena, ker ima državno železniška uprava ljudi na razpolago, ki te posle prostovoljno opravljajo in bi bila oraj nespametna, če bi zato plačevala posebnih ljudi. Strokovnega znanja se namreč pri železniškem zdravniku ne sme zahtevati in toraj bi lahko te posle eventualno opravljal tudi poljuden pisarniški sluga. V Ljubljani seveda tudi tega ni treba, ker se je za ta posel prostovoljno prijavil načelnik kurilnice, znani inšpektor Poka de Pokafalna. Mož namreč računa z dejstvom, da so mu leta potekla in da je že »plava pola« na potu. Radi tega in ker s svojimi skromnimi dohodki ne bo mogel živeti, in ker tudi ne sme pričakovati, da bi se za njega pobiralo, zato se je podal na novo dohodninsko pot in opravlja, danes še neplačane posle zdravniškega pomočnika.

Mi seveda ne bi temu prav nič oporekali, če bi mož o zdravstvu vsaj toliko razumel, kakor zajec o bobnu. Ker pa vemo iz lastne izkušnje, da niti o tem ničesar ne razume, za kar je plačan, zato mislimo, da njegovo vsiljevanje v druge posle tudi železniški upravi ne bo prav nič koristilo. Vprašamo torej tem potom gosp. Dr. Illner-ja, če ima še kaj čuta dostojnosti v sebi? Ali morda nima sredstev, da se nadzorovalnemu vplivu gospoda Poka odtegne? Mi smo bili doslej vedno mnjenja, da je le zdravnik tisti, ki ima bolezen konstatirati. Praksa v Ljubljani nas pa uči ravno nasprotno. V detajle se za danes ne bomo spuščali, opozarjamo pa že danes, da bomo obelodanili dejstva, ki bodo tako gosp. Poki, kakor gosp. Krašovcu in še bolj gospodu Dr. Illner-ju neprijetna, če se to razmerje takoj ne preuredi. Če gospodje ne razumejo in ne poznajo svojega delokroga, potem naj se enostavno pošljejo v pokoj, kamor sploh že davno spadajo, nikakor pa ne gre, da bi se bolni železničarji pokorili terorizmu raznih Poka-tov in Krašov-cev.

Za zdravstvene razmere je odgovoren edino in izključno le železniški zdravnik in naj si blagovoli to zapomniti tako Poka kakor Krašovec, ker bi mogla sicer za posledice sama odgovarjati.

Upamo, da se razumemo.

Stavka železniških zdravnikov. V okrožnici 513 je naznanila južno železniška uprava vsem obratnim inšpektoratom in krajevnim načelnikom, da izda ob enem pravila provizijskega sklada za delavce južne železnice, ki bodo uveljavljena s 1. januarjem 1910.

Ob enem zahteva v omenjeni okrožnici predpisan seznamek vseh delavcev, ki imajo s 1. decembrom 1909 pravico, oziroma dolžnost pristopiti provizijskemu skladu. Te delavce je poslati železniškemu zdravniku v svrhu preiskovanja, so-li sposobni ali ne. V izpolnjevanju tega naloga so se potrudili predstojniki raznih oddelkov graških postaj in so poslali delavce v skupinah k zdravniku.

Dne 24. in 25. novembra t. l. pa so odklonili preiskovanje delavcev železniški zdravniki v Gradcu in ti so morali zopet oditi, brez da bi bili kaj opravili.

Kaj je privedlo zdravnike do tega, nam sedaj še ni znano. Pripravno pa je tako ravnanje zdravnikov, da oškoduje delavce, ker je mogoče, da so za dalje časa zadržani od pristopa k provizijskemu skladu.

Najbrž hočejo gospodje s tem postopanjem prej doseči definitivno nastavljenje, kar pa člani bolniške blagajne nikakor ne bodo pripustili.

Vršijo se sledeči shodi

Meseca decembra se vršijo sledeči shodi:

Trst dne 5. ob 10. uri predpoldne v delavskem domu, z dnevnim redom: **Pomen rdeče nedelje.**

Divača dne 5. ob 1/2 4. uri popoldne.

Št. Peter dne 8. ob 3. uri popoldne.

Postojna dne 9. ob 6. uri zvečer.

Borovnica dne 10. ob 7. uri zvečer.

Brežice dne 12. ob 11. uri predpoldne.

Zidan most dne 12. ob 6. uri zvečer.

Celje dne 13. ob 8. uri zvečer.

Pragersko dne 14. ob 8. uri zvečer.

Ptuj dne 15. ob 8. uri zvečer.

Logatec dne 17. ob 7. uri zvečer.

Rakek dne 18. ob 8. uri zvečer.

Opčina dne 19. ob 3. uri popoldne.

Gorica I. dne 20. ob 7. uri zvečer.

Tržič (Monfalcone) dne 21. ob 7. uri zvečer.

Krmin dne 22. ob 7. uri zvečer.

Dnevni red vseh teh shodov je:

1. Stališče, ki ga zavzemajo delavci napram pravilom provizijskega sklada južne železnice.
2. Raznoterosti.

Pozivljamo vse sodruge, da razvijejo potrebno agitacijo za dober obisk teh shodov.

Vstop imajo vsi delavci južne železnice brez razlike, naj so organizirani ali ne. Na delo toraj sodrugi!

Vršili so se sledeči shodi.

Ljubljana. Dne 10. m. m. so sklicali sodrugi železničarski shod v areno »Narodnega doma«, da tam slišijo poročilo svojega zastopnika v zavarovalnici proti neugodam avstrijskih železnic.

Shod je bil primerno obiskan, vendar smo mnjenja, da bi se ga bilo z ozirom na važen dnevni red lahko udeležilo večje število železničarjev, ker nam dejstva kažejo, — in to vsaki dan — da je temeljita izobrazba železničarjev, ravno v tem predmetu, eminentne važnosti.

Shod je po nalogu sklicateljev otvoril sodr. Petrič. V predsedstvo so bili voljeni sodr. Udovč Jos., Klim Ant. in Galé Rud. Sodr. Udovč se je v imenu predsedstva zahvalil za izkazano zaupanje, naznanil dnevni red in podal besedo kot prvemu poročevalcu sodr. Hondl-u iz Dunaja. Sodr. Hondl je najprvo orisal zgodovino zavarovalnega zakona, težak njegov razvoj in njegovo bistvo v sedajnosti. Prešel je potem na znano vladno predlogo socijalnega zavarovanja, ki je zagledala luč sveta pod svoječasno vlado ministerskega predsednika Körberja in posebno kazal na polzevo pot, po kateri to velevažno vprašanje koraka. Zadeva, ki je za vse avstrijsko delavstvo velevažnega pomena, tudi nam železničarjem ne more biti postranska, je dejal govornik, tem manj, ker se tudi nas železničarjem vmešava v to socijalno zavarovanje in sicer na način, ki pomeni za nas velik korak nazaj. (Hrupno ogorčenje).

Na podlagi predložene predloge je potem govornik kazal na one škodljive točke, ki bi železničarjem najbolj škodovale in podvrgel točko za točko stvarni kritiki. Navzoči so sledili njegovim izvajanjem z največjo pozornostjo in njih ogorčenje je vidno naraščalo, ko so spoznali nevarnost, ki jim preti.

Mnjenje vsih je bilo, da bo treba napeti vse sile, da se odvrne zlo in posneti je bilo iz vseh obrazov, da so železničarji pripravljeni varovati svoje pravice z vsemi sredstvi. Burno odobravanje in prav iz srca

prihajajočo hvalo je žel govornik za svoja izvajanja, ko je končal.

Sodr. Kopač iz Trsta, ki je imel nalogo raztolmačiti zadevo v slovenskem jeziku, je to nalogo mojstrski izvršil in še marsikaj pridal z ozirom na tukajšne razmere. In prav je imel.

Povdarjati moremo namreč, daje ravno med ljubljanskimi železničarji zavlada v zadnjih časih neka brezbriznost, katera bi utegnila postati prejalislej osodepolna. Primerno malenkostne stvari, so v stanu revolucijonirati duhove do skrajnosti, med tem ko ravnodušno prehajajo na dnevni red preko stvari največje važnosti, kakor je bil n. pr. slučaj ravno na tem shodu.

Sodruge bi toraj o tej priliki opomnili na nevarnost, ki preti in ki se prav gotovo uresniči, če ne bo vsak posameznik na svojem mestu. Ni dovolj, če se redno odračunava svoj prispevek, temveč sveta dolžnost vsakega posameznika je, da sam stoji na straži za svoje interese. Le če tako delujemo, bo napredovala organizacija in logičnim potom tudi gmotni napredek železničarjev nasproti bo pa žalostna naša usoda v bodočnosti, če bomo zboljšanje naših razmer prepuščali drugim, sami pa ležali na medvedovi koži.

Naše mnjenje ni, grajati nikoga, vendar je pa potrebno, da se medsebojno pošteno vspodbujamo, ter drug drugega opozorjamo na vse mogočnosti. Krenimo toraj zopet na ona pota, po katerih smo že hodili od zmage do zmage, do končnega cilja, po katerem hrepenimo solidarno s proletarijatom celega sveta.

— t —

Produktivna zadruga

ljubljskih mizarjev

vpisana zadruga z omejeno zavezo

Glince 221 pri Ljubljani

priporoča se sl. občinstvu za izvršitev vsakovrstnih v to stroko spadajočih del, n. pr. pohištva v vseh slogih iz trdega in mehkega lesa, kompletne oprave za hotele, vile, kavarne, gostilne, pisarne, prodajalnice, zasebna stanovanja i. t. d.

Prevzema in izvršuje vsa stavbena dela in jamstvo za solidno in trpežno delo.

Daje tudi proti plačilu v mesečnih obrokih

Točna postrežba. Nizke cene.

Proračuni in načrti poštnine prosti.

Aviso

V Spodnji Šiški stanujoči železničarji, ki so člani „Konsumnega društva za Ljubljano in okolico“,

prirede

v nedeljo, dne 5. decembra t. l.

ob 7. uri zvečer

v gostilniških prostorih gospe Favoi, poleg državnega kolodvora

Miklavžev večer

za otroke članov.

Upravitelji.

Gosti dobro došli.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač.
Tiska Dragutin Priora v Kopru.